

وابستگی به بازارهای محدود و خام‌فروشی، چالش اساسی صادرات غیرنفتی ایران

طی دهه اخیر

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه و تنظیم:

مهسا رجبی نژاد

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

موضوع این گزارش، الزاماً موضوع اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران نیست.

اسفند ۱۴۰۲

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

خلاصه مدیریتی	۴
۱. نمایی از وضع موجود صادرات غیرنفتی ایران	۵
۲. روند عمومی صادرات غیرنفتی کالایی طی ده سال گذشته	۷
۳. تحولات در مقاصد اصلی صادرات ایران	۹
۴. جایگاه ایران در تامین نیاز وارداتی ۱۰ مقصد عمده صادراتی کشور	۱۱
۵. تاریخچه صادرات ایران به ۱۰ مقصد عمده صادراتی	۱۲
۵.۱. چین	۱۲
۵.۲. عراق	۱۶
۵.۳. ترکیه	۱۹
۵.۴. امارات متحده عربی	۲۲
۵.۵. هند	۲۵
۵.۶. افغانستان	۲۸
۵.۷. پاکستان	۳۱
۵.۸. عمان	۳۴
۵.۹. اندونزی	۳۷
۵.۱۰. روسیه	۳۹
۶. جمع بندی	۴۲

خلاصه مدیریتی

صادرات غیرنفتی ایران در سال های گذشته با چالش های متعددی روبه رو بوده است. وابستگی به تعداد محدودی از مقاصد صادراتی و تمرکز بر صادرات کالاهای اولیه، دو مشکل اساسی در این زمینه هستند. این امر نه تنها ریسک اقتصادی را افزایش می دهد، بلکه مانع از توسعه پایدار و ایجاد اشتغال می شود.

بررسی آمار صادرات غیرنفتی ایران در ۱۰ سال گذشته نشان می دهد بیش از ۸۰ درصد صادرات کشور به ۱۰ مقصد عمده صادراتی تعلق داشته است. در این میان، سهم دو کشور چین و عراق به تنهایی بیش از نیمی از صادرات غیرنفتی ایران را تشکیل می دهد. این وابستگی بالا به دو کشور، ریسک اقتصادی را به شدت افزایش می دهد. به عنوان مثال، هرگونه تغییر در سیاست های تجاری این کشورها یا بروز تنش های سیاسی، می تواند به طور قابل توجهی بر اقتصاد ایران تاثیر بگذارد.

از ۱۰ مقصد عمده صادراتی ایران در سال ۱۴۰۱، ۷ کشور در سال ۱۳۹۲ نیز جزو مهم ترین مقاصد صادراتی کشور بوده اند. این امر نشان می دهد که در طول ۱۰ سال گذشته، تنوع قابل توجهی در مقاصد صادراتی ایران ایجاد نشده است. تمرکز بر تعداد محدودی از بازارها، ایران را در برابر تحریم ها و نوسانات اقتصادی در این کشورها آسیب پذیر می کند.

بخش عمده ای از صادرات غیرنفتی ایران به محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی اختصاص دارد. این محصولات به عنوان کالاهای اولیه شناخته می شوند و ارزش افزوده پایینی دارند. تمرکز بر صادرات این محصولات، مانع از توسعه صنایع پیشرفته و ایجاد اشتغال پایدار در کشور می شود.

در ۱۰ سال گذشته، برخی از کشورها مانند مصر، ترکمنستان، کره جنوبی و ژاپن که در ابتدای دوره جزو مقاصد اصلی صادراتی ایران بودند، به مرور زمان جایگاه خود را از دست داده اند. تحریم های بین المللی، عدم مزیت رقابتی و تغییرات در الگوهای تجارت جهانی از جمله دلایل این امر هستند.

۱۰ مقصد عمده صادراتی کشور طی ۱۰ سال گذشته را می توان به دو دسته تقسیم نمود. دسته اول؛ کشورهایی که طی این ده سال جایگاه خود را حفظ کرده اند و دسته دوم؛ کشورهایی که جایگاه خود را به عنوان مهم ترین مقاصد صادراتی ایران از دست داده اند. در خصوص دسته دوم عوامل متعددی باعث از دست رفتن جایگاه این کشورها شده که مهم ترین آن وجود تحریم های بین المللی علیه ایران و در نتیجه عدم تمایل بسیاری از کشورها برای انجام معامله با ایران است. الگوی تجارت ایران در سال های اخیر نیز به روشنی گویای این اتفاق است.

به طور کلی وابستگی به بازارهای محدود و خام فروشی، دو چالش اساسی در مسیر توسعه صادرات غیرنفتی ایران هستند. برای حل این مشکل، لازم است با اتخاذ سیاست های مناسب، تنوع در مقاصد صادراتی و محصولات صادراتی افزایش یابد.

تمرکز بر صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا و افزایش رقابت پذیری در بازارهای جهانی، می تواند به رونق صادرات غیرنفتی و توسعه اقتصادی کشور کمک کند.

در ادامه این گزارش، به طور مفصل به بررسی وضعیت صادرات ایران به ۱۰ کشور عمده مقصد صادرات طی ده سال متوالی پرداخته می شود.

۱. نمایی از وضع موجود صادرات غیرنفتی ایران

مطابق آخرین آمارهای منتشر شده توسط گمرک، ۵ مقصد عمده صادرات کشور بالغ بر ۷۴ درصد از کل ارزش صادرات کشور را طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ تشکیل می دهند. با توجه به این اطلاعات منتشر شده عملکرد صادرات ایران در این گزارش مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بررسی ها طی بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ نشان می دهد متوسط ارزش صادرات ایران به ۱۰ مقصد اصلی صادراتی کشور، بیش از ۳۹ میلیارد دلار بوده است. این رقم حدود ۸۸ درصد از متوسط ارزش کل صادرات کشور را تشکیل می دهد. در میان ۱۰ مقصد عمده صادراتی، دو کشور چین و عراق به عنوان مقاصد اصلی صادرات ایران برجسته شده اند که دلیل آن سهم ۵۲ درصد و ۴۶ درصدی این دو کشور از متوسط ارزش صادرات به ۱۰ مقصد اصلی و همچنین از متوسط ارزش کل صادرات کشور است. به این ترتیب مشخص است مقاصد صادراتی کشور نه تنها از تنوع بالایی برخوردار نیست، بلکه بیش از نیمی از صادرات کشور صرفاً به بازارهای دو کشور چین و عراق روانه می شود. وابستگی صادرات به مقاصد محدود خارجی می تواند کشور را با ریسک های قابل توجهی در حوزه تغییرات سیاسی، اقتصادی و تجاری رو به رو کند. هر تغییر در راهبردهای تجاری یا سیاست های داخلی این کشورها ممکن است بر صادرات ایران تأثیر منفی بگذارد و باعث کاهش درآمدها و رونق صادراتی کشور شود.

جدول ۱. ۱۰ کشور مقصد عمده صادراتی طی ۵ سال منتهی به سال ۱۴۰۱

ردیف	کشور	متوسط ارزش صادرات طی ۵ سال (میلیون دلار)
۱	چین	۱۱۴۵۰
۲	عراق	۸۹۲۶
۳	امارات متحده عربی	۵۱۳۱
۴	ترکیه	۴۷۳۷
۵	افغانستان	۲۲۲۰
۶	هند	۱۷۷۰

ردیف	کشور	متوسط ارزش صادرات طی ۵ سال (میلیون دلار)
۷	پاکستان	۱۳۳۰
۸	اندونزی	۸۵۶
۹	عمان	۷۰۸
۱۰	تایلند	۶۵۸

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

همچنین، میانگین ارزش دلاری صادرات ۱۰ کالای عمده به ۱۰ مقصد اصلی طی بازه مورد بررسی نیز نشان می دهد که صادرات ایران بیشترین تمرکز را بر روی گاز طبیعی و فرآورده های پتروشیمی داشته است که شامل محصولاتی مانند اتیلن، انواع پلی اتیلن، متانول و بوتان می شود که این امر نشان دهنده خام فروشی و صادرات کالاهای اولیه به شرکای اصلی تجاری ایران است. با توجه به اینکه صادرات ایران بیشترین تمرکز خود را بر روی محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی داشته است؛ کاهش تنوع محصولات صادراتی باعث نزول درآمدهای صادراتی حاصل از محصولات با ارزش افزوده بالا می شود و امکان توسعه صنایع پیشرفته و ایجاد اشتغال پایدار را محدود می کند.

جدول ۱۰.۲ محصول عمده صادراتی طی ۵ سال منتهی به سال ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	متوسط ارزش صادرات طی ۵ سال (میلیون دلار)
۱	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۱۳۹۹
۲	۳۹۰۱۱۰۳۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴٪	۱۰۰۳
۳	۲۹۰۵۱۱۰۰	متانول	۷۸۷
۴	۲۷۱۱۱۳۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۷۶۳
۵	۳۹۰۱۲۰۲۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۷۶۲
۶	۲۹۰۵۳۱۰۰	اتیلن گلیکول (ا تان دی ئول)	۴۳۹
۷	۲۷۱۱۱۳۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۸۹

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	متوسط ارزش صادرات طی ۵ سال (میلیون دلار)
۸	۳۹۰۱۲۰۳۰	پلی اتیلن گرید تزریقی با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۳۸۳
۹	۲۷۱۱۱۲۹۰	پروپان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۵۶
۱۰	۲۷۰۹۰۰۱۰	میعانات گازی	۳۴۰

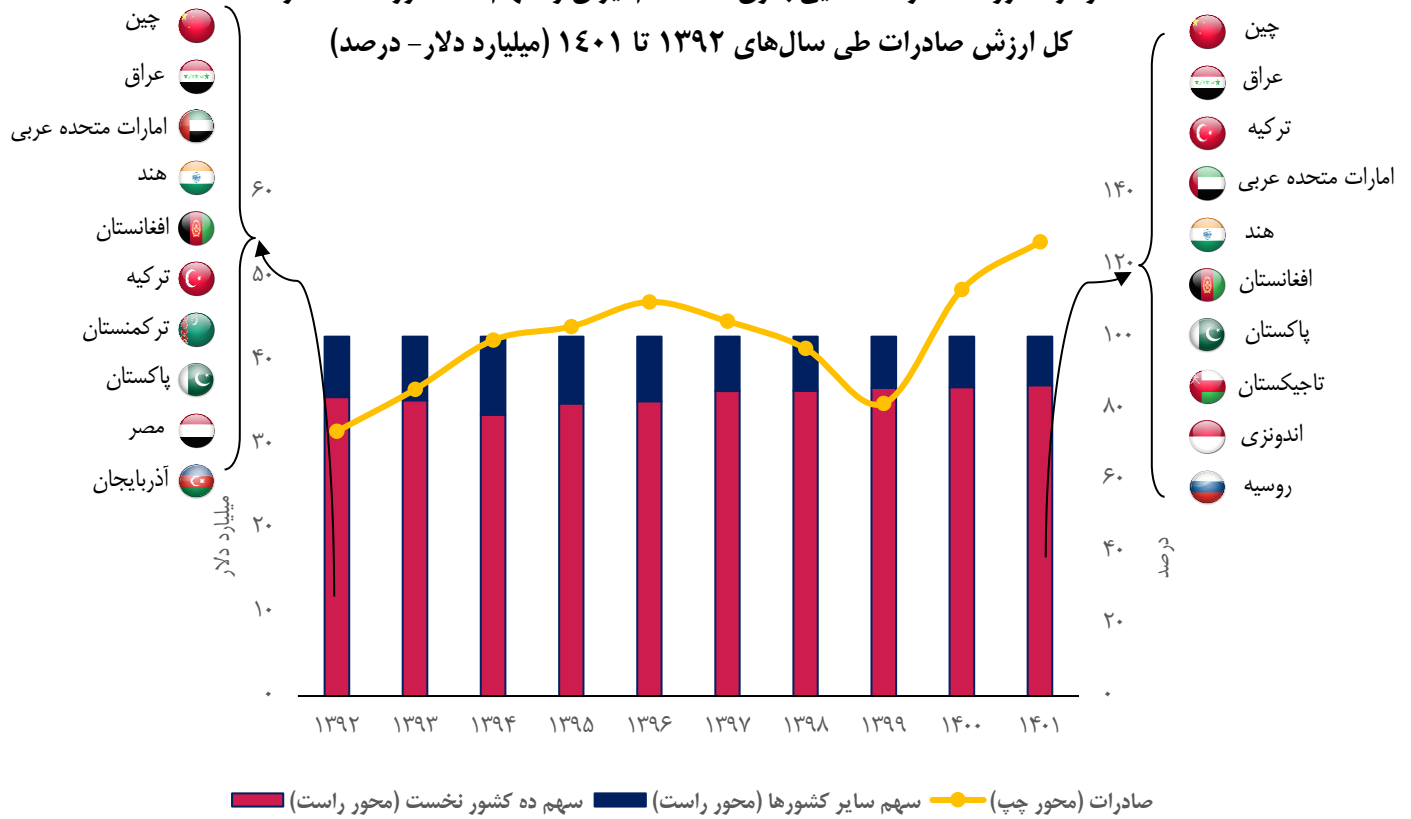
منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

در ادامه این گزارش، به طور مفصل به روند صادرات ایران به ۱۰ مقصد عمده صادراتی در کنار ۱۰ کالای نخست صادراتی به این کشورها پرداخته می‌شود.

۲. روند عمومی صادرات غیرنفتی کالایی طی ده سال گذشته

نمودار ۱ نشان‌دهنده روند ارزش صادرات بدون نفت خام ایران از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ و سهم ده کشور نخست از کل ارزش صادرات است. در دوره مورد بررسی، ایران شاهد نوسانات قابل توجهی در میزان صادرات غیرنفتی بوده است؛ به طوری که ارزش صادرات غیرنفتی ایران از حدود ۳۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ به حدود ۴۷ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ افزایش یافته است. اما پس از آن، با تشدید تحریم‌ها و شیوع بیماری کرونا، صادرات غیرنفتی ایران به حدود ۳۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است. پس از کم‌رنگ شدن اثرات تحریم‌ها و همچنین همه‌گیری کووید-۱۹، صادرات غیرنفتی کشور روند صعودی را آغاز کرده و در سال ۱۴۰۱ به حدود ۵۴ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با سال گذشته حدود ۱۲ درصد افزایش یافته است. در میان مقاصد صادراتی کشور طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱، سهم آنها از کل ارزش صادرات غیرنفتی به جز سال ۱۳۹۴، در سایر سال‌ها بالای ۸۰ درصد بوده است. ذکر این نکته ضروری است که ۷ کشور از ۱۰ مقصد عمده صادراتی ایران در سال ۱۴۰۲، در سال ۱۳۹۲ نیز جز مهم‌ترین مقاصد صادراتی کشور بوده‌اند که نشان می‌دهد در این مدت ایران تلاشی در جهت تنوع‌بخشیدن به مقاصد صادراتی خود انجام نداده است.

نمودار ۱. روند صادرات کالایی بدون نفت خام ایران و سهم ده کشور نخست از کل ارزش صادرات طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ (میلیارد دلار - درصد)

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

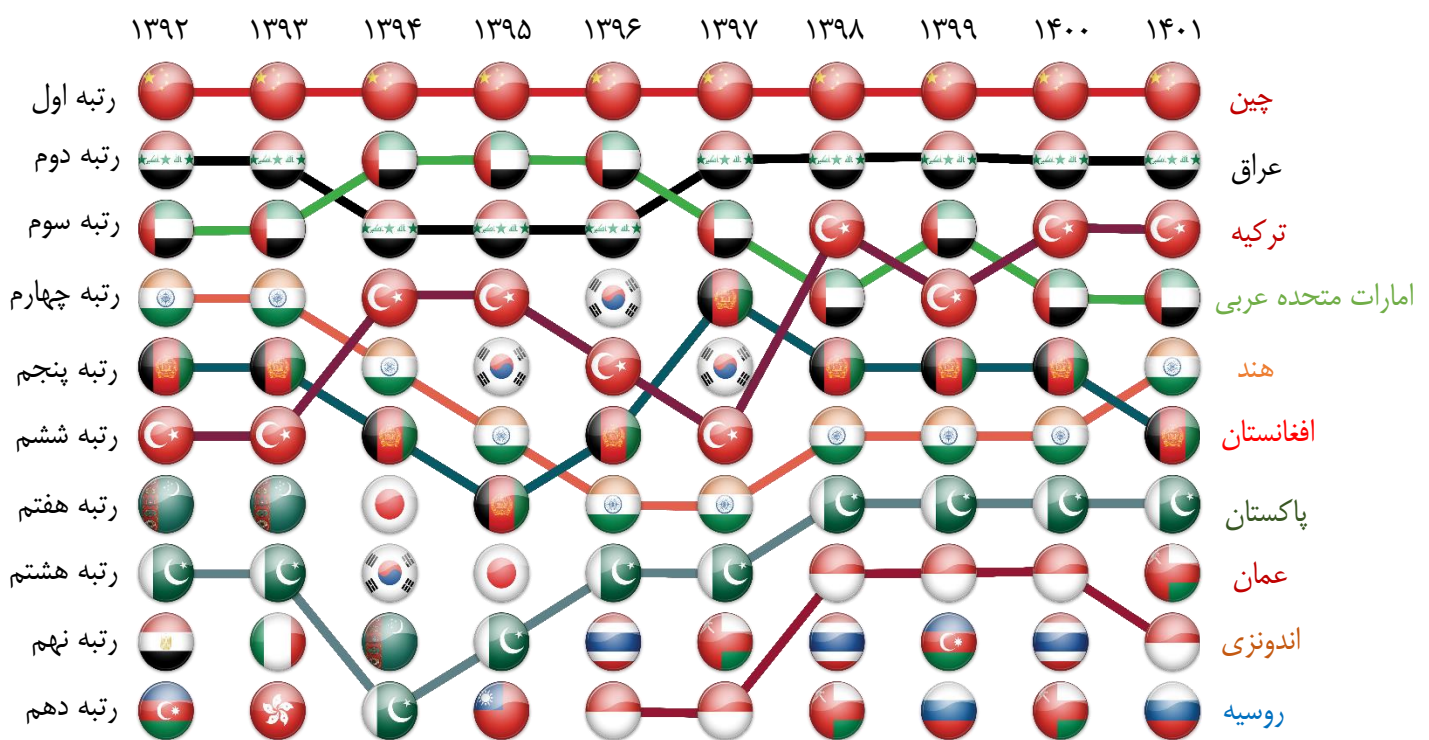

۳. تحولات در مقاصد اصلی صادرات ایران

شکل زیر ۱۰ کشور نخست مقصد صادراتی غیرنفتی ایران را به لحاظ ارزشی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ نشان می دهد. همانطور که مشخص است همواره طی ۱۰ سال مورد بررسی **چین** اصلی ترین مقصد صادراتی کشور بوده و سهم آن از ارزش صادرات غیرنفتی نه تنها کاهش نیافته بلکه با افزایش نیز همراه بوده است؛ به گونه ای که سهم این کشور از ۲۳.۶ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۲۷.۲ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده است. با توجه به سهم بالای چین در صادرات ایران، تنوع بخشیدن به مقاصد صادراتی و کاهش وابستگی به این کشور می تواند از جمله راهبردهای مهم برای افزایش تاب آوری اقتصاد ایران در برابر تحریم ها و نوسانات اقتصادی باشد. برای این منظور، ایران می تواند با تمرکز بر صادرات به کشورهای همسایه و سایر بازارهای نوظهور، سهم خود را در بازارهای جهانی افزایش دهد.

بررسی آمار صادرات ایران از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ نشان می دهد **عراق** به جز سال های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶، همواره دومین مقصد صادراتی ایران بوده است. این جایگاه ویژه، نشان دهنده اهمیت بازار عراق برای صادرات ایران در بین همسایگان خود است. شایان ذکر است مقایسه سهم عراق در صادرات غیرنفتی کشور طی سال های ۱۳۹۲ و ۱۴۰۲ نشان می دهد سهم این کشور بدون تغییر باقی مانده و حدود ۱۹ درصد است.

شکل ۱. رتبه ۱۰ مقصد عمده صادرات غیرنفتی ایران طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

در سال ۱۴۰۱، سومین شریک اصلی ایران در صادرات محصولات غیرنفتی کشور، **ترکیه** بوده است. بررسی روند ۱۰ ساله صادرات به این کشور نشان می‌دهد که رتبه ترکیه در میان عمده مقاصد صادراتی ایران بین ۳ تا ۶ متغیر بوده و این کشور توانسته طی سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ جایگاه خود را به عنوان سومین شریک تجاری اصلی ایران در صادرات تثبیت نماید.

رتبه **امارات متحده عربی** نیز طی ۱۰ سال مورد بررسی بین ۲ تا ۴ متغیر بوده و این کشور در سال ۱۴۰۱ برای دومین سال پیاپی در جایگاه چهارمین مقصد عمده صادراتی ایران قرار گرفته است.

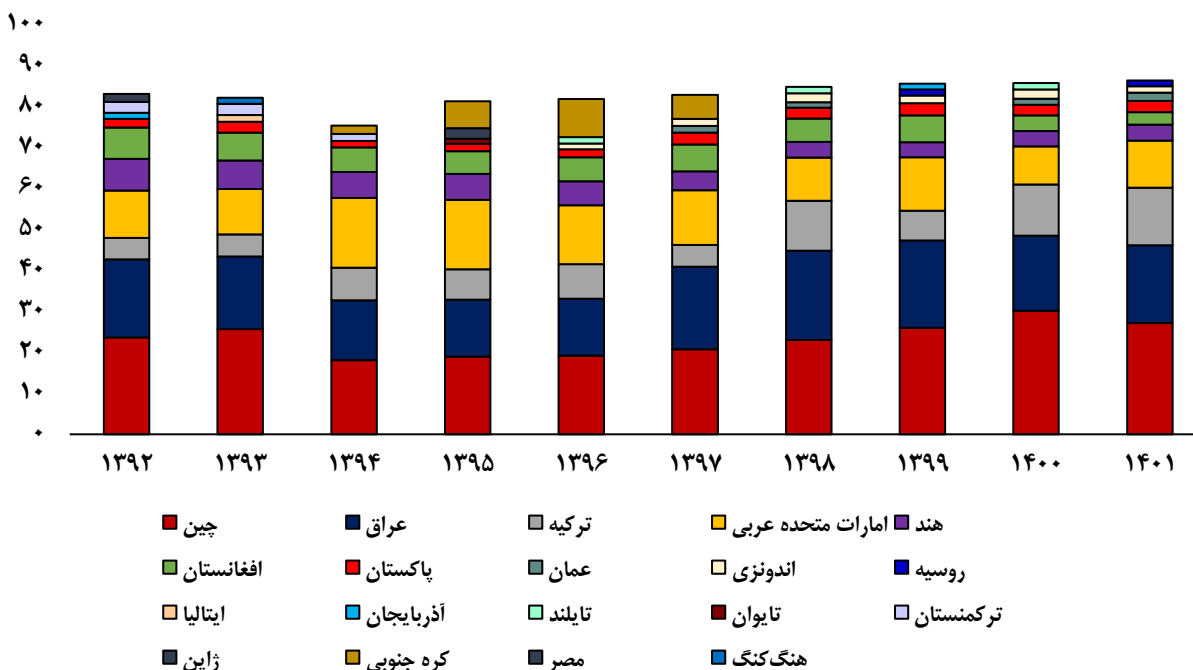
هند در سال ۱۴۰۱ به عنوان پنجمین مقصد عمده صادراتی ایران بوده است. این اتفاق در حالی رخ داده که این کشور در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳، رتبه چهارم را در میان عمده مقاصد صادراتی ایران به خود اختصاص داده بود و پس از آن حتی تا رتبه هفتم در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ تنزل کرده است؛ اما پس از آن این کشور مجدداً توانسته در میان ۵ مقصد اصلی صادراتی کشور قرار بگیرد.

در سال ۱۴۰۱، **افغانستان** ششمین مقصد عمده صادراتی کشور بوده که پس از سه سال پیاپی که در جایگاه پنجم قرار داشت، رتبه ششم را به خود اختصاص داده است.

پاکستان در سال ۱۴۰۱، برای چهارمین سال پیاپی به عنوان هفتمین مقصد مهم صادراتی ایران قرار گرفته است. شایان ذکر است، پس از پاکستان، کشورهای عمان، اندونزی و روسیه قرار دارند.

نکته قابل توجه این است که مقاصد عمده صادراتی ایران طی ۱۰ سال مورد بررسی، کشورهایی بوده‌اند که در ابتدای دوره مورد بررسی، در میان عمده مقاصد صادراتی کشور قرار گرفته‌اند و به مرور زمان جایگاه خود را از دست داده‌اند. از جمله مهم‌ترین این کشورها می‌توان به **مصر، ترکمنستان، کره جنوبی و ژاپن** اشاره نمود. از جمله دلایل کاهش سهم بازار ایران در این بازارها، می‌توان به تحریم‌های بین‌المللی، از دست دادن مزیت رقابتی در این بازارها و در نهایت تغییر الگوهای تجارت جهانی اشاره کرد.

نمودار ۲. سهم عمده مقاصد صادراتی کشور از کل ارزش صادرات طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ (درصد)

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

۴. جایگاه ایران در تامین نیاز وارداتی ۱۰ مقصد عمده صادراتی کشور

بررسی جایگاه ایران به عنوان تامین کننده ۱۰ مقصد عمده صادراتی خود در سال ۱۴۰۱ نشان می دهد در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۱۳، در ۶ مقصد صادراتی (چین، ترکیه، امارات متحده عربی، هند، پاکستان و اندونزی)، ایران با افت رتبه در میان تامین کنندگان این کشورها مواجه شده که نشان دهنده کاهش وابستگی این کشورها به واردات از ایران است. ذکر این نکته ضروری است که عاملی همچون اعمال تحریمها در این مدت و همچنین بی ثباتی اقتصاد ایران در کاهش وابستگی این کشورها به ایران بی تاثیر نبوده است. در میان ۶ کشور مذکور، ایران جایگاه خود در تامین نیاز وارداتی هند، بیش از سایر کشورها از دست داده؛ به طوری که از رتبه ۱۷ در سال ۲۰۱۳ به رتبه ۷۰ در سال ۲۰۲۲ رسیده است. در واقع، به طور متوسط طی ۱۰ سال منتهی به سال ۲۰۲۲، ارزش واردات هند از ایران ۲۴ درصد کاهش یافته است. پس از هند، امارات متحده عربی و اندونزی، کشورهایی بوده اند که ایران جایگاه خود را در تامین نیاز وارداتی این کشورها بیش از سایر کشورهای مورد بررسی از دست داده است (به ترتیب ۴۷ رتبه و ۴۲ رتبه). ارزش واردات این دو کشور از ایران نیز طی بازه مورد بررسی، به طور متوسط به ترتیب ۱۱ درصد و ۱۷ درصد کاهش یافته است. در سایر کشورهای مورد بررسی، رتبه ایران در تامین نیازهای وارداتی بازارهای هدف طی بازه مذکور بهبود یافته؛ به طوری که برای روسیه افزایش رتبه، حدود ۱۵ پله و برای دو کشور

عمان و افغانستان تنها یک پله بوده است. نکته قابل توجه در خصوص عمان و افغانستان این است که اگرچه رتبه ایران با بهبود همراه بوده، اما متوسط رشد واردات از ایران برای این دو کشور با کاهش ۸ درصدی و ۱ درصدی همراه بوده است.

جدول ۳. مقایسه رتبه ایران در تامین نیاز وارداتی ۱۰ مقصد عمده صادراتی این کشور در سال ۱۴۰۱

ردیف	کشور	رتبه ایران در سال ۲۰۱۳	رتبه ایران در سال ۲۰۲۲	تغییرات
۱	چین	۱۸	۵۲	-۳۴
۲	عراق	-	-	-
۳	ترکیه	۷	۲۳	-۱۶
۴	امارات متحده عربی	۳۲	۷۹	-۴۷
۵	هند	۱۷	۷۰	-۵۳
۶	افغانستان	۲	۱۱	۱
۷	پاکستان	۱۳	۱۹	-۶
۸	عمان	۲۴	۲۳	۱
۹	اندونزی	۶۰	۱۰۲	-۴۲
۱۰	روسیه	۵۷	۴۲ ^۳	۱۵

منبع: ITC

۵. روند تاریخی صادرات ایران به ۱۰ مقصد عمده صادراتی

۵.۱. چین

۵.۱.۱. روند صادرات

روند ۱۰ ساله صادرات کالایی بدون نفت خام ایران به چین طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ نشان می‌دهد صادرات به این کشور به طور متوسط حدود ۷ درصد رشد کرده است. پس از شروع همه‌گیری کووید-۱۹، سرعت رشد صادرات کالایی به این کشور با شیب زیادی در سال ۱۴۰۰ افزایش یافت؛ به طوری که در این سال رشد ۶۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ را تجربه کرد. روند مثبت صادرات به این کشور در سال ۱۴۰۱ نیز متوقف نشد و اگرچه از سرعت رشد آن کاسته شده، اما نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۰.۹ درصد افزایش یافته است. طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲، ارزش صادرات کالایی بدون نفت خام ایران به چین حدود ۱۱.۵ میلیارد دلار بوده که کاهش حدود ۹ درصدی را نسبت به مدت مشابه سال قبل تجربه کرده است.

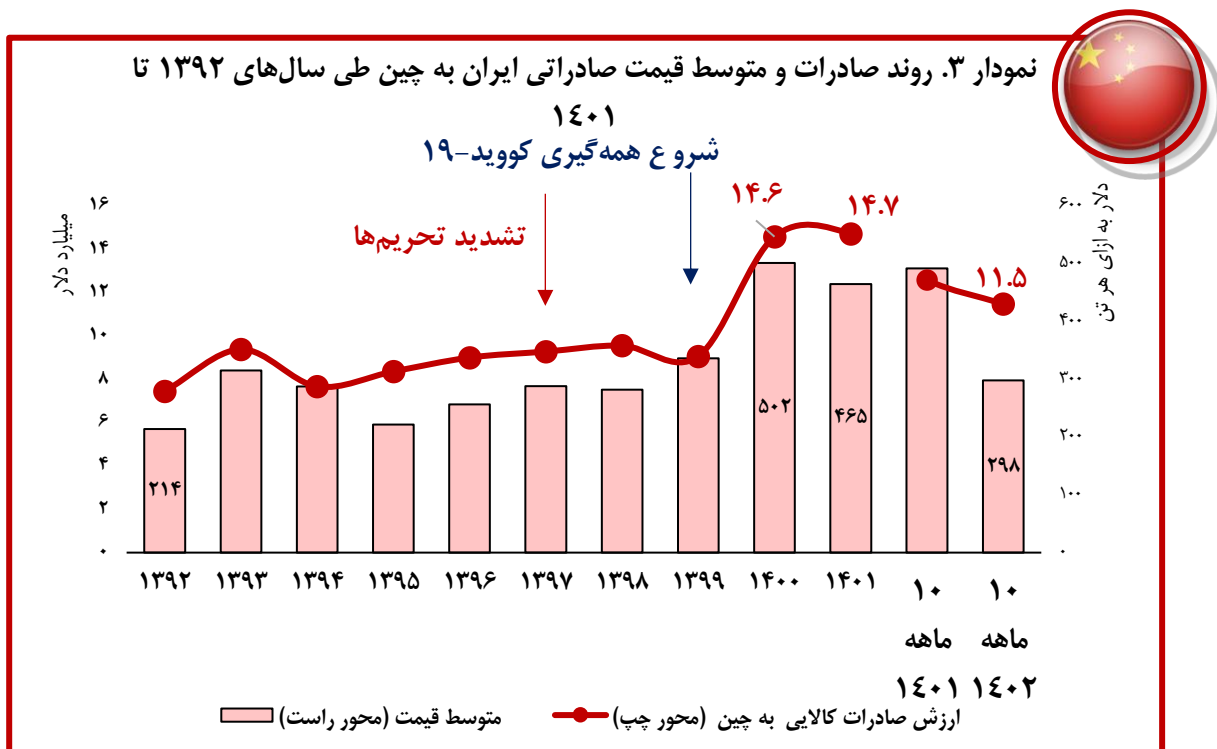
^۱ رتبه مربوط به سال ۲۰۱۹ است.

^۲ رتبه مربوط به سال ۲۰۲۱ است.

^۳ رتبه مربوط به سال ۲۰۲۱ است.

از دلایل افزایش صادرات ایران به چین در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۲ می توان به مشارکت پروپان مایع شده با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۳۹۰»، بوتان مایع شده با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۳۹۰»، پلی اتیلن گرید فیلم با کد تعرفه «۳۹۰۱۱۰۳۰» و متانول با کد تعرفه «۲۹۰۵۱۱۰۰» اشاره نمود که به ترتیب سهم ۴۲.۴ واحد درصد، ۲۳.۸ واحد درصد، ۱۹.۲ واحد درصد و ۱۷.۶ واحد درصد در رشد صادرات حدود ۹۸ درصدی ایران به چین داشته اند.

متوسط قیمت صادرات به چین نیز طی ۱۰ سال مورد بررسی با فراز و نشیب هایی زیادی همراه بوده و در سال ۱۴۰۰ به بیشترین حد خود طی سال های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱ رسیده است (۵۰۲ دلار به ازای هر تن). اگرچه در سال ۱۴۰۱ صادرات نسبت به سال قبل با افزایش همراه بوده، متوسط قیمت صادرات به این کشور با کاهش ۳۶ دلار به ازای هر تن همراه شده و به ۴۶۵ دلار به ازای هر تن رسیده است. در واقع صادرات به چین در سال ۱۴۰۱ با قیمت پایین تری نسبت به سال ۱۴۰۰ صادر شده است. متوسط قیمت صادرات کالایی بدون نفت خام ایران به چین نیز طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ حدود ۲۹۸ دلار به ازای هر تن بوده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳۹ درصد کاهش یافته است. در واقع می توان اینگونه نتیجه گرفت که در صورت تداوم این روند، احتمالاً در پایان سال ۱۴۰۲ نیز کالاهای صادر شده به چین حتی با متوسط قیمتی پایین تر از سال ۱۴۰۱ به فروش برسند.

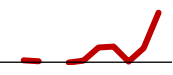

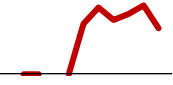

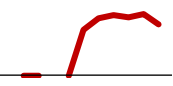

۵.۱.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

۱۰ کالای عمده صادراتی ایران به چین در سال ۱۴۰۲ حدود ۸۲ درصد از کل ارزش صادرات ایران به این کشور را تشکیل می‌دهد و نشان‌دهنده تنوع پایین اقلام صادراتی به این کشور است. همانطور که در جدول ۴ مشخص است، پروپان مایع شده با سهم حدود ۲۵ درصدی، عمده کالای صادراتی ایران به چین محسوب می‌شود. در سال ۱۴۰۱، حدود ۵.۶ میلیون تن از این کد کالا به ارزش ۳.۷ میلیارد دلار به مقصد چین صادر شده که متوسط قیمت صادراتی این کالا نیز ۶۶۵ دلار به ازای هر تن است. همانطور که مشخص است روند صادرات پروپان مایع شده از سال ۱۴۰۰ روند رو به رشدی را در پیش گرفته و در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۴۰۰ رشد دو برابری را تجربه کرده است. ذکر این نکته ضروری است که ارقام صادرات مربوط به فصل ۲۷ (سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها) در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به دلیل محرمانه بودن توسط گمرک منتشر نشده و به همین دلیل رقم صادرات اقلام ذیل این فصل، صفر در نظر گرفته شده است. پیش از پروپان مایع شده، بوتان مایع شده با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۳۹۰» و متانول با کد تعرفه «۲۹۰۵۱۱۰۰» مهم‌ترین کالاهای صادراتی ایران به چین در سال ۱۴۰۱ بوده‌اند. سهم این دو کد تعرفه از کل ارزش صادرات به چین در سال ۱۴۰۱، حدود ۲۷ درصد بوده است. متوسط قیمت صادراتی دو کالای مذکور نیز به ترتیب ۳۲۳۴ دلار به ازای هر تن و ۷۰۴۱ دلار به ازای هر تن بوده است. روند صادرات بوتان مایع شده مشابه پروپان بوده است و به دلیل اینکه ذیل فصل ۲۷ قرار می‌گیرد اطلاعات مربوط به سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ برای این کالا نیز منتشر نشده است، اما به طور کلی طی ۱۰ سال مورد بررسی، صادرات این محصول به چین متوسط رشد حدود ۲۰ درصدی را تجربه کرده است. روند رو به رشد صادرات متانول نیز که از سال ۱۳۹۹ آغاز شده بود، در سال ۱۴۰۱ متوقف شده و نسبت به سال ۱۴۰۰ با کاهش حدود ۴ درصدی همراه شده است.

جدول ۴. ۱۰ کالای صادراتی مهم ایران به چین در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۱۱۲۹۰	پروپان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۷۲۶	۵۶۰۴	۶۶۵	
۲	۲۷۱۱۱۳۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۲۱۱۳	۳۲۳۴	۶۵۳	
۳	۲۹۰۵۱۱۰۰	متانول	۱۹۱۶	۷۰۴۱	۲۷۲	

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	رشد صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۴	۳۹۰۱۱۰۳۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴٪	۱۴۳۳	۱۲۰۲	۱۱۹۳	
۵	۲۶۰۱۱۲۰۰	سنگ آهن بهم فشرده شده و کنسانتره های آن به غیر از پیریت های آهن تفته شده	۶۴۴	۵۵۸۴	۱۱۵	
۶	۷۴۰۳۱۱۰۰	کاتود و قطعات کاتود از مس تصفیه شده	۶۴۴	۷۳	۸۱۷۹۳	
۷	۳۹۰۱۲۰۲۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۵۹۰	۵۷۷	۱۰۲۱	
۸	۳۹۰۱۲۰۳۰	پلی اتیلن گرید تزریقی با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۳۳۴	۳۴۵	۹۷۰	
۹	۳۹۰۱۲۰۴۰	پلی اتیلن گرید بادی با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۳۳۱	۳۳۸	۹۷۷	
۱۰	۷۲۰۷۱۲۹۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرمزوج با سطح مقطع عرضی مربع مستطیل (بجز مربع) با ضخامت بیش از ۲۰۰ میلیمتر دارای کمتر از ۲۵٪ وزنی کربن	۳۱۴	۶۷۴	۴۶۶	
		مجموع	۱۲۰۴۶	۲۴۶۷۲	۴۸۸	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

*نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

۵.۲. عراق

۵.۲.۱. روند صادرات

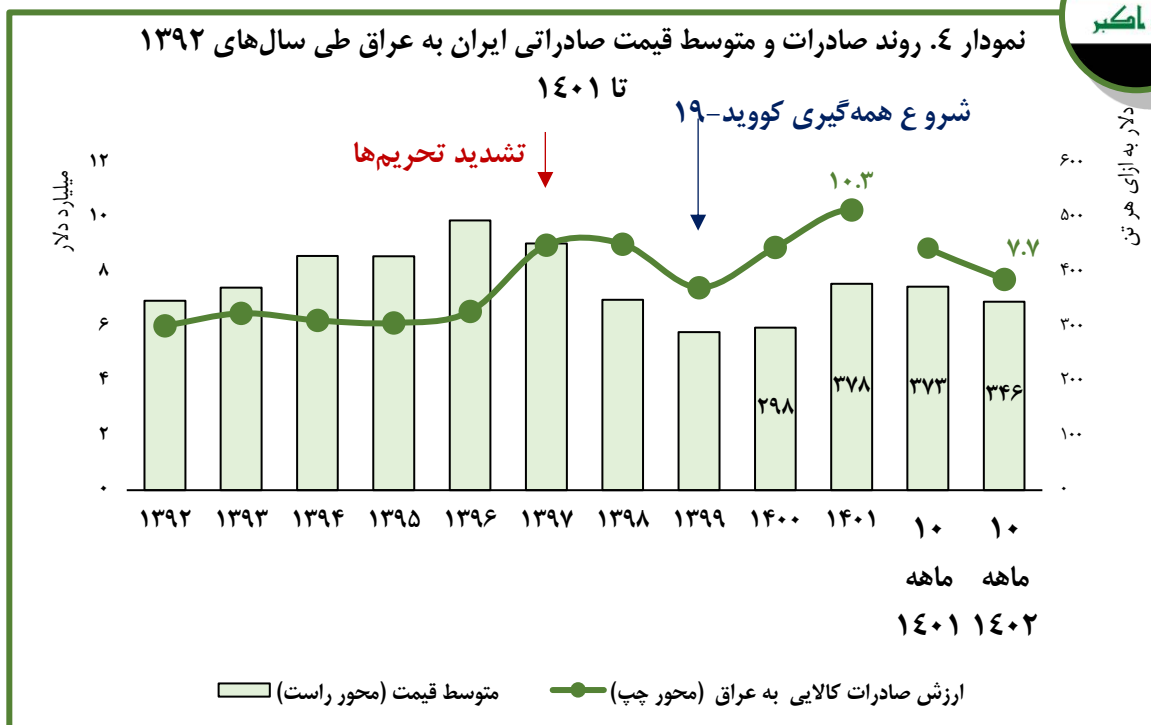
صادرات ایران به عراق طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲ همواره با فراز و نشیب هایی همراه بوده، اما طی بازه مورد بررسی به طور متوسط حدود ۵.۵ درصد رشد کرده است. در سال ۱۴۰۱ صادرات به این کشور اگرچه برای دومین سال پیاپی به روند صعودی خود ادامه داده، از سرعت رشد آن کاسته شده است. ارزش صادرات ایران به عراق در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۰.۳ میلیارد دلار بوده که به بالاترین میزان صادرات به این کشور طی دهه مورد بررسی رسیده که در مقایسه با سال ۱۴۰۰ رشد ۱۵.۵ درصدی را تجربه کرده است.

برخلاف روند صعودی که صادرات به عراق تا انتهای سال ۱۴۰۱ تجربه کرده، به نظر می رسد این روند در سال ۱۴۰۲ ادامه پیدا نکند زیرا آمارهای منتشر شده توسط گمرک برای ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نشان می دهد که صادرات به عراق رقم ۷.۷ میلیارد دلاری را تجربه کرده که مقایسه آن با رقم مشابه در سال ۱۴۰۱ حاکی از کاهش حدود ۱۳ درصدی ارزش صادرات به این کشور است.

مشارکت ۶۳.۱ واحد درصدی صادرات گاز طبیعی با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۹۰» و ۱۰.۹ واحد درصدی صادرات میله های آهنی یا فولادی با کد تعرفه «۷۲۱۴۲۰۰۰» را می توان از دلایل اصلی افزایش صادرات حدود ۷۱ درصدی ایران به عراق در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۲ عنوان نمود.

روند متوسط قیمت صادراتی کالایی بدون نفت خام ایران به عراق طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ نشان می دهد که در سال ۱۳۹۶ بالاترین متوسط قیمتی صادرات به این کشور رقم خورده (۴۹۴.۵ دلار به ازای هر تن) و پس از آن روند نزولی را تا سال ۱۳۹۹ طی کرده و مجدداً تا سال ۱۴۰۱ با افزایش همراه شده است. متوسط قیمت صادرات ایران به عراق در سال ۱۴۰۱ حدود ۳۷۸ دلار به ازای هر تن بوده که در مقایسه با سال ۱۴۰۰ رشد ۲۷ درصدی را تجربه کرده است.

۵.۲.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

همانطور که از جدول ۵ مشخص است صادرات ایران به عراق از تنوع زیادی برخوردار نبوده و ۱۰ کالای عمده صادراتی ایران به این کشور در سال ۱۴۰۱ حدود ۵۲ درصد از کل ارزش صادرات آن را تشکیل می دهد. در میان ۱۰ کالای مهم صادراتی نیز گاز طبیعی مایع شده با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۹۰» با سهم ۳۷ درصد از کل ارزش صادرات مهم ترین کالای صادراتی ایران به عراق بوده است. مقایسه صادرات گاز طبیعی مایع شده ایران به عراق از سال ۱۴۰۰ روند صعودی را در پیش گرفته و در سال ۱۴۰۱ به حدود ۳.۸ میلیارد دلار (رشد ۵۶ درصدی) رسیده است. با توجه به اینکه طی سالهای ۱۳۹۸ تا ۱۳۹۹ اطلاعات مربوط به صادرات اقلام ذیل فصل ۲۷ توسط گمرک منتشر نشده رقم صادرات آنها موجود نیست. مقایسه صادرات گاز طبیعی مایع شده در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۷ نشان می دهد که صادرات این محصول حدود ۲ برابر افزایش یافته است. شایان ذکر است، متوسط قیمت صادرات این کالا در سال ۱۴۰۱ نیز ۴۰۰ دلار به ازای هر تن بوده است. میله های آهنی یا فولادی با کد تعرفه «۷۲۱۴۲۰۰» و کاشی با کد تعرفه «۶۹۰۷۲۲۰» دومین و سومین کالای مهم صادراتی ایران به عراق محسوب می شوند که در سال ۱۴۰۱ به ترتیب سهم حدود ۷ درصدی و ۱.۳ درصدی از کل ارزش صادرات به عراق را به خود اختصاص داده اند. روند ۱۰ ساله صادرات میله آهنی نشان می دهد علی رغم اینکه از سال ۱۳۹۵ صادرات این کالا به عراق با سرعت زیادی در حال افزایش بود، در سال ۱۴۰۱ این روند متوقف شده و ارزش صادرات آن با کاهش حدود ۱۰ درصدی به ۷۰.۸

میلیون دلار رسیده است. صادرات کاشی به عراق نیز طی بازه مورد بررسی در این گزارش، که از سال ۱۳۶ آغاز شده همواره با شیب ملایمی در حال افزایش بوده و در سال ۱۴۰۲ با رشد حدود ۲ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۱۳۰ میلیون دلار رسیده است. توسط قیمت دو کالای مذکور نیز در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۵۴۵ دلار به ازای هر تن و ۵۳ دلار به ازای هر تن بوده است.

جدول ۵. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به عراق در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۸۰۲	۹۵۱۰	۴۰۰	
۲	۷۲۱۴۲۰۰۰	میله های آهنی یا فولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل یافتگی های حاصل از نورد	۷۰۸	۱۲۹۷	۵۴۵	
۳	۶۹۰۷۲۲۰۰	کاشی یا با ضریب جذب آب وزنی بیش از ۰.۵ درصد و حداکثر ۱۰ درصد	۱۳۰	۲۴۳۱	۵۳	
۴	۰۷۰۲۰۰۱۰	گوجه فرنگی زراعی تازه یا سرد کرده	۱۱۶	۲۶۰	۴۴۶	
۵	۸۴۰۶۹۰۰۰	اجزاء و قطعات توربین های بخار	۱۰۱	۱۰	۱۰۲۳۲	
۶	۲۷۱۰۱۲۹۰	سایر روغن های سبک و فرآورده ها بجز بنزین	۹۵	۱۴۷	۶۴۶	
۷	۳۹۲۴۱۰۹۰	لوازم سر میز و لوازم آشپزخانه پلاستیکی بجز ظروف ملامین	۹۱	۷۱	۱۲۷۷	
۸	۳۹۰۱۱۰۶۹	کامپاند پلی اتیلن ویژه روکش سیم و کابل با چگالی کمتر از ۹۴٪ بجز نوع پودری	۸۹	۷۹	۱۱۲۵	

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۹	۰۸۰۷۱۱۰۰	هندوانه، تازه	۸۷	۴۳۰	۲۰۳	
۱۰	۰۸۰۸۱۰۰۰	سیب، تازه	۸۷	۲۹۶	۲۹۳	
مجموع			۵۳۰۵	۱۴۵۳۱	۳۶۵	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

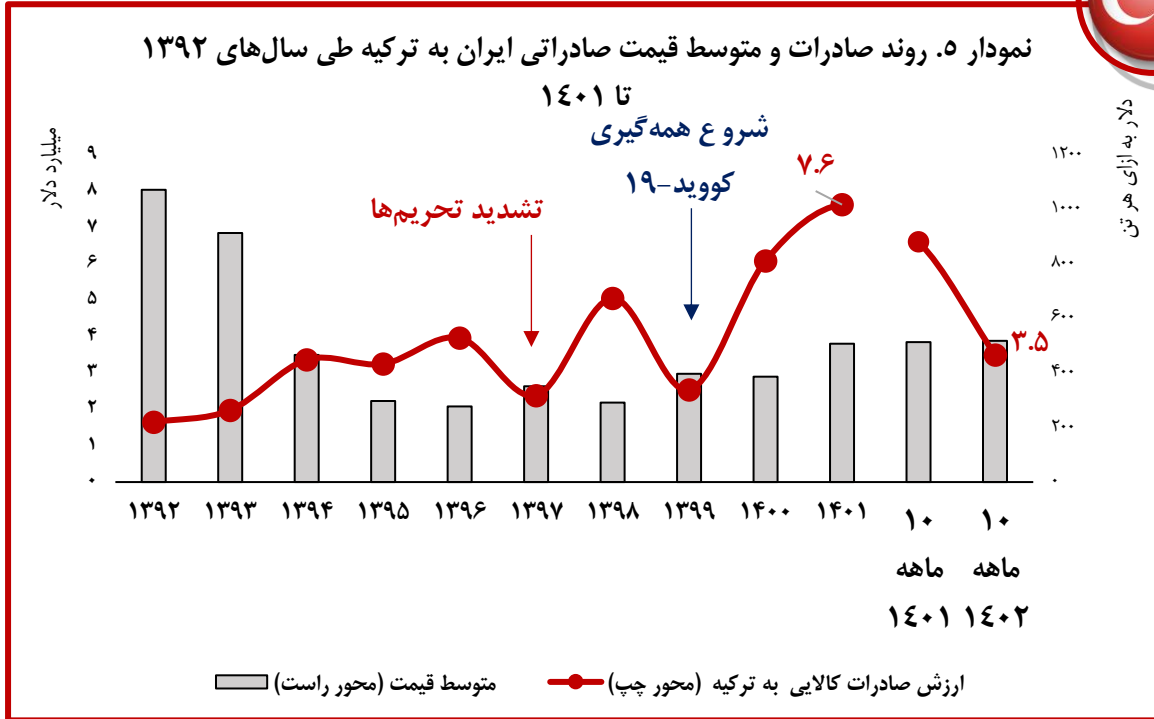
۵.۳. ترکیه

۵.۳.۱. روند صادرات

در سال ۱۴۰۱، صادرات کالایی بدون نفت خام ایران به ترکیه برای دومین سال پیاپی با افزایش همراه شده که ارزشی معادل ۷.۶ میلیارد دلار داشته و به بیشترین حد خود طی ۱۰ سال منتهی به این سال رسیده است. در واقع، متوسط رشد صادرات ایران به ترکیه طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ حدود ۱۷ درصد بوده است. این در حالی است که آخرین آمار منتشر شده توسط گمرک نشان می‌دهد طی ۱۰ ماهه نخست ۱۴۰۲ صادرات ایران به ترکیه نسبت به مدت مشابه سال قبل با کاهش ۴۷ درصدی مواجه شده و به ۳.۵ میلیارد دلار خواهد رسید که نشان دهنده توقف روند رو به رشد صادرات به این کشور در پایان سال ۱۴۰۲ خواهد بود.

عامل مسلط بر افزایش حدود ۵ برابری صادرات ایران به ترکیه در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۲، افزایش صادرات گاز طبیعی با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۹۰» با مشارکت ۲۱۴ واحد درصدی و سایر اوره حتی به صورت محلول در آب با کد تعرفه «۳۱۰۲۱۰۹۰» و با مشارکت ۳۷ واحد درصدی بوده است.

روند ۱۰ ساله متوسط قیمت صادراتی ایران به ترکیه نشان می‌دهد طی بازه مورد بررسی با فراز و نشیب‌های زیادی همراه بوده و نهایتاً در سال ۱۴۰۱ با افزایش حدود ۳۱ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۰ همراه بوده و به رقم ۵۰۷ دلار به ازای هر تن رسیده است. مقایسه متوسط قیمت صادراتی ایران به ترکیه طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ (۵۱۸ دلار به ازای هر تن) نسبت به ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ حاکی از افزایش این رقم، علی‌رغم کاهش ارزش صادرات به این کشور بوده است. شایان ذکر است متوسط قیمت صادراتی ایران به ترکیه طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ حتی از این رقم در سال ۱۴۰۱ نیز بیشتر بوده است.

۵.۳.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

۱۰ کالای عمده صادراتی ایران در سال ۱۴۰۱ به ترکیه حدود ۸۰ درصد از کل ارزش صادرات ایران به این کشور را تشکیل می دهد. همچون عراق مهم ترین کالای صادراتی ایران به ترکیه گاز طبیعی مایع شده با کد تعرفه «۲۷۱۱۱۹۰» بوده که در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۰ میلیون تن از این کالا به ارزش حدود ۳.۵ میلیارد دلار بوده که متوسط قیمت صادرات آن به ترکیه حدود ۳۴۶ دلار به ازای هر تن بوده است. صادرات این کد تعرفه به ترکیه در مقایسه با عراق با متوسط قیمت پایین تری صورت گرفته که دلیل آن را می توان حجم صادرات بیشتر به ترکیه عنوان نمود. شایان ذکر است، ارزش صادرات گاز طبیعی مایع شده به ترکیه طی مدت مذکور ۴۶ درصد از کل ارزش ایران به ترکیه را شامل می شود. روند صادرات گاز طبیعی مایع نشده طی ۱۰ سال مورد بررسی (به جز سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به دلیل منتشر نشدن توسط گمرک)، روند رو به رشدی بوده و به طور متوسط ۶.۵ درصد رشد کرده است. پس از گاز طبیعی مایع شده، آلومینیوم بصورت کار نشده با کد تعرفه «۷۶۰۱۱۰۰۰» و سایر اوره حتی به صورت محلول در آب با کد تعرفه «۳۱۰۲۱۰۹۰»، مهم ترین کالاهای صادراتی ایران به ترکیه محسوب می شوند و ارزش صادرات آنها در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۶۳۴ میلیون دلار و ۶۰۸ میلیون دلار بوده که حدود ۱۶ درصد از ارزش کل صادرات ایران به ترکیه است. شایان ذکر است متوسط رشد صادرات آلومینیوم طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ حدود ۲۲ درصد بوده است؛ این درحالی است که برای کد تعرفه مربوط به سایر اوره، تا سال ۱۴۰۱ هیچ گونه صادراتی از این

محصول به ترکیه صورت نپذیرفته که با توجه به اینکه طی سال های گذشته هیچ گونه صادراتی از این کد تعرفه به هیچ مقصدی صورت نگرفته است، احتمالاً دلیل آن تعریف کد تعرفه جدیدی تحت این عنوان است. متوسط قیمت دو کالای ذکر شده نیز در سال ۱۴۰۲ به ترتیب ۲۴۶۴ دلار به ازای هر تن و ۴۷۰ دلار به ازای هر تن است.

جدول ۶. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به ترکیه در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۵۳۴	۱۰۲۰۴	۳۴۶	
۲	۷۶۰۱۱۰۰۰	آلومینیوم بصورت کارنشده، غیرمزوج.	۶۳۴	۲۵۷	۲۴۶۴	
۳	۳۱۰۲۱۰۹۰	سایر اوره حتی به صورت محلول در آب	۶۰۸	۱۲۹۵	۴۷۰	
۴	۷۹۰۱۱۲۱۰	روی غیرمزوج محتوی ۹۵/۹۹ تا ۹۹/۹۹٪ وزنی به صورت کارنشده	۳۷۱	۱۱۱	۳۳۴۰	
۵	۳۱۰۲۱۰۰۰	اوره حتی به صورت محلول در آب	۳۵۹	۵۹۵	۶۰۵	
۶	۷۴۰۳۱۱۰۰	کاتود و قطعات کاتود از مس تصفیه شده	۱۷۹	۲۱	۸۵۶۲	
۷	۷۴۰۸۱۱۰۰	مفتول از مس تصفیه شده، که بزرگترین بعدسطح مقطع عرضی آن بیش از ۶ میلیمتر باشد.	۱۲۲	۱۴	۸۵۹۱	
۸	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۱۱۰	۲۲۸	۴۸۴	
۹	۷۲۱۴۲۰۰۰	میله های آهنی یافولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعداز نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل یافتگیهای حاصل از نورد	۹۷	۱۹۳	۵۰۴	

رشد صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	مقدار (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	شرح تعرفه	کد تعرفه	ردیف
	۱۲۰۹	۵۸	۷۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴٪	۳۹۰۱۱۰۳۰	۱۰
	۴۶۹	۱۲۹۷۶	۶۰۸۶	مجموع		

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

۵.۴. امارات متحده عربی

۵.۴.۱. روند صادرات

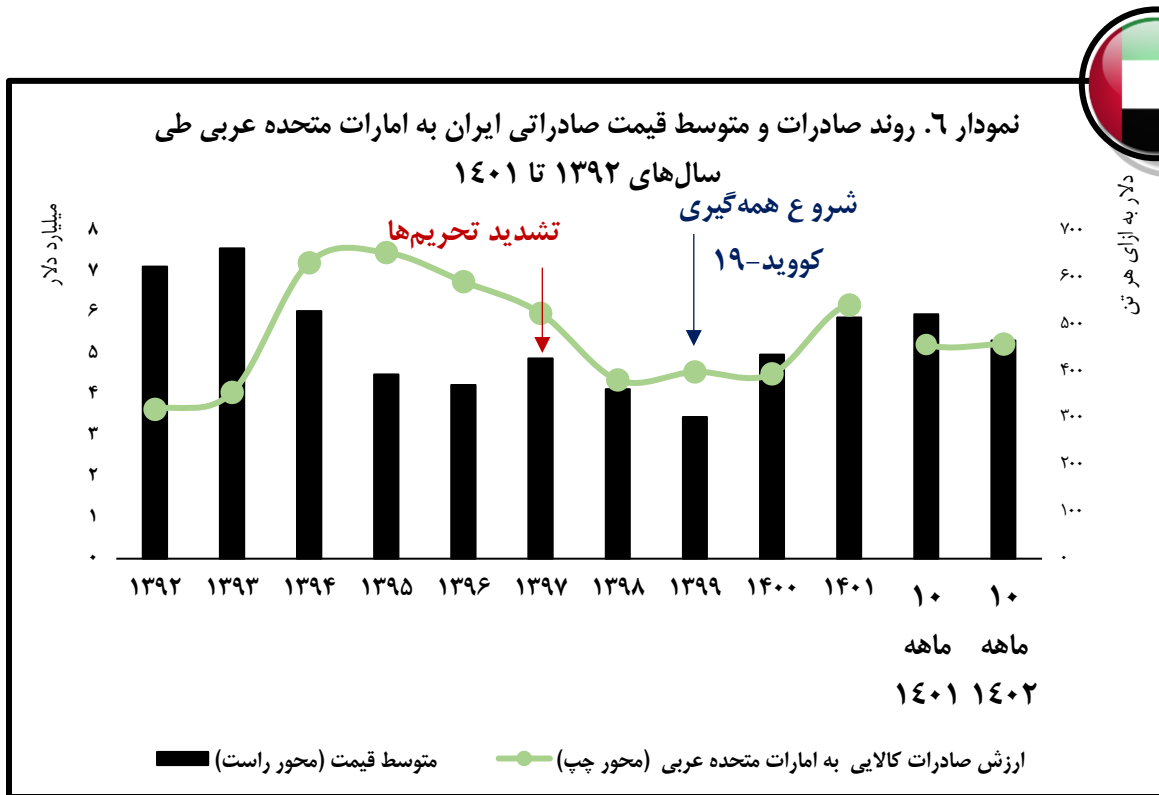
به طور کلی، متوسط رشد صادرات ایران به امارات متحده عربی طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱، ۵.۴ درصد بوده است. روند صادرات کالای غیرنفتی ایران به امارات متحده عربی نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ صادرات به این کشور روند نزولی را در پیش گرفته و پس از آنکه روند نزولی آن در سال ۱۳۹۹ متوقف شد، مجدداً در سال ۱۴۰۰ با کاهش همراه شد و نهایتاً در سال ۱۴۰۱ با افزایش حدود ۳۷ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۰ به رقم ۶.۲ میلیارد رسیده است.

افزایش صادرات سایر روغن‌های سبک و فرآورده‌ها به جز بنزین با کد تعرفه «۲۷۱۰۱۲۹۰»، سایر فرآورده‌های غیر مذکور دارای ۷۰٪ وزنی یا بیشتر نفت یا روغن‌های معدنی قیری با کد تعرفه «۲۷۱۰۱۹۹۰» و سایر مخلوط‌های هیدروکربورهای بودار با کد تعرفه «۲۷۰۷۵۰۰۰» با مشارکت حدود ۴۷ واحد درصد، عامل مسلط در افزایش ۷۳ درصدی صادرات ایران به امارات متحده عربی در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۳۹۲ بوده‌اند.

مقایسه صادرات کالایی بدون نفت خام ایران به امارات متحده عربی طی ۱۰ ماهه نخست ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل تغییر قابل توجهی را نشان نمی‌دهد و صادرات به این کشور طی مدت مذکور تنها ۰.۲ درصد رشد کرده است.

متوسط قیمت صادرات محصولات ایرانی به امارات متحده عربی برای دومین سال متوالی در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۸.۲ درصد (معادل حدود ۸۰ دلار به ازای هر تن) افزایش یافته و به ۵۱۶ دلار به ازای هر تن رسیده است. متوسط قیمت صادرات ایران به این کشور طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز نشان می‌دهد اگرچه صادرات ایران به امارات متحده عربی تغییر قابل توجهی را نسبت به ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ تجربه نکرده، کالاهای ایرانی با قیمتی پایین‌تر به این کشور صادر شده است؛ این درحالی است که این رقم طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ حتی از متوسط قیمت صادرات به امارات متحده عربی در سال ۱۴۰۱ نیز بالاتر بوده است.

شایان ذکر است نقش واسطه‌ای امارات متحده عربی در صادرات کالاهای ایرانی را نباید فراموش کرد و یکی از دلایل اصلی جایگاه امارات متحده عربی در میان ۱۰ مقصد عمده صادراتی ایران این مسئله بوده است.

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

۵.۴.۲. مهم‌ترین کالاهای صادراتی

همانطور که از جدول ۷ مشخص است، از بین ۱۰ کالای عمده صادراتی ایران به امارات متحده عربی در سال ۱۴۰۱، ۷ کد تعرفه ۸ رقمی ذیل فصل ۲۷ (سوختهای معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها) قرار می‌گیرند. به طور کلی نیز ۱۰ کالای ذکر شده ۶۰ درصد از کل ارزش صادرات ایران به این کشور را تشکیل می‌دهند. شایان ذکر است، سایر روغن‌های سبک و فرآورده‌ها بجز بنزین با کد تعرفه «۲۷۱۰۱۹۹۰» و سهم حدود ۱۱ درصدی از کل ارزش صادرات ایران به امارات متحده عربی در سال ۱۴۰۱، مهم‌ترین کالای صادراتی ایران به این کشور به شمار می‌رود. روند صادرات ۱۰ ساله این کالا نشان می‌دهد که اوج صادرات آن مربوط به سال ۱۳۹۵ و به ارزش ۱.۶ میلیارد دلار بوده و پس از آن با نوساناتی همراه بوده است. در سال ۱۴۰۱ صادرات این کالا با افزایش ۵۷ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۰، به حدود ۶۶۴ میلیون دلار رسیده است. در سال ۱۴۰۱ این کالا با متوسط قیمت ۶۶۱ دلار به ازای هر تن به فروش رسیده است. کدهای تعرفه ۲۷۱۰۱۹۹۰ (سایر فرآورده‌های غیر مذکور دارای ۷۰٪ وزنی یا بیشتر نفت یا روغن‌های معدنی قیری) و ۲۷۱۳۲۰۰۰ (قیرنفت)

دیگر کالاهای مهم صادراتی ایران به امارات متحده عربی محسوب می شوند که ارزش صادرات این دو قلم حدود ۱۷ درصد از کل ارزش آن را تشکیل می دهد. متوسط قیمت صادرات این دو کالا نیز در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۶۱۰ دلار به ازای هر تن و ۳۸۸ دلار به ازای هر تن بوده است.

جدول ۷.۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به امارات متحده عربی در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۰۱۲۹۰	سایر روغن های سبک و فرآورده ها بجز بنزین	۶۶۴	۱۰۰۵	۶۶۱	
۲	۲۷۱۰۱۹۹۰	سایر فرآورده های غیر مذکور دارای ۷۰٪ وزنی یا بیشتر نفت یا روغن های معدنی قیری	۶۳۷	۱۰۴۴	۶۱۰	
۳	۲۷۱۳۲۰۰۰	قیرنفت	۵۸۶	۱۵۱۰	۳۸۸	
۴	۲۷۱۱۱۹۹۰	سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل مایع شده غیر مذکور در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۴۴۵	۸۱۰	۵۴۹	
۵	۲۷۰۷۵۰۰۰	سایر مخلوط های هیدروکربورهای بودار که در ۲۵۰ درجه سانتیگراد ، ۶۵٪ حجمی آن یا بیشتر تقطیر شود	۴۳۳	۶۰۳	۷۱۸	
۶	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۳۳۵	۷۰۶	۴۷۴	
۷	۲۷۱۰۱۹۴۰	روغن پایه معدنی	۳۳۴	۴۴۴	۷۵۳	
۸	۲۷۰۷۹۹۰۰	روغن و سایر محصولات که از تقطیر قطران های زغال سنگ در درجه حرارت زیاد بدست می آید	۲۲۵	۴۳۵	۵۱۸	
۹	۲۹۳۳۱۲۰۰	فورآلدئید (فورفورآل)	۲۱۰	۴۶۲	۴۵۵	

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱۰	۲۹۰۲۹۰۰۰	سایر هیدروکربورهای حلقوی غیر از سیکلانیها، سیکلنها یا سیکلوترینیک ها، بنزن، تولوئن، اکسلین ها، استیرن، اتیل بنزن، کومن	۱۹۶	۳۶۰	۵۴۶	
		مجموع	۴۰۶۵	۷۳۷۸	۵۵۱	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

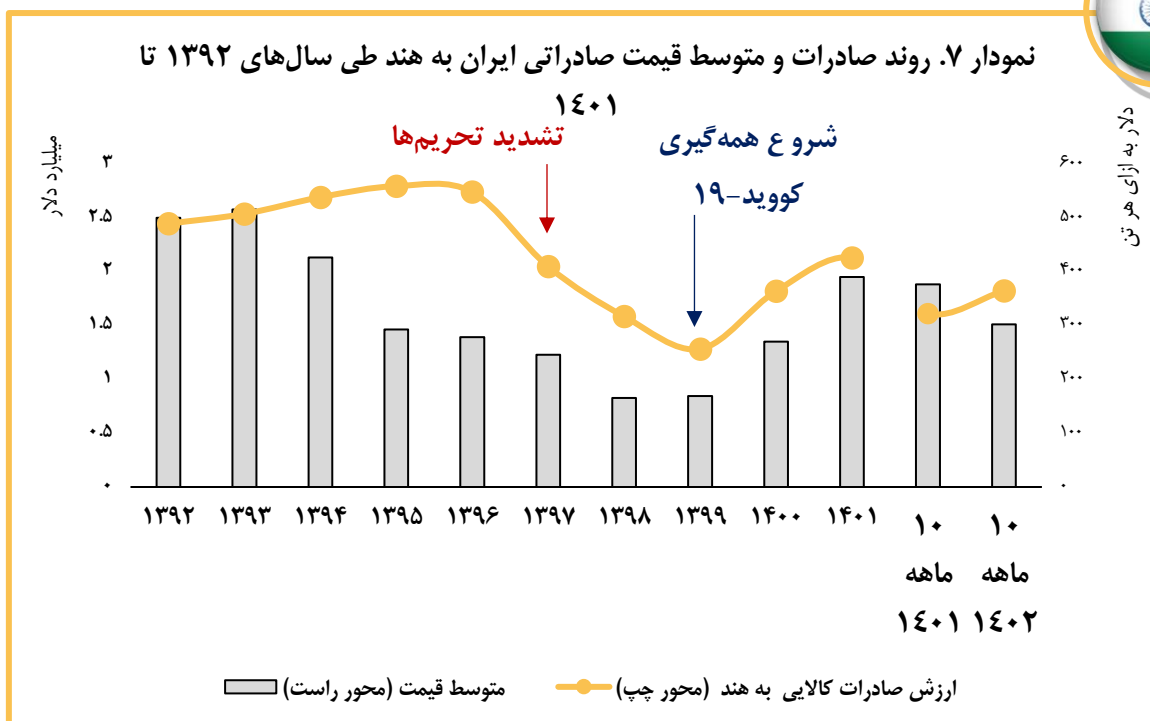
۵.۵. هند

۵.۵.۱. روند صادرات

صادرات ایران به هند که تا قبل از سال ۱۴۰۰ برای ۴ سال پیاپی روند نزولی را طی کرده بود پس از آن افزایش یافته و در سال ۱۴۰۱ به حدود ۲.۱ میلیارد دلار رسیده است. متوسط رشد صادرات ایران به این کشور طی بازه ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ بالغ بر منفی ۱.۴ درصد بوده است. دلیل اصلی کاهش صادرات به این کشور را می توان کاهش صادرات دو کالای اوره با کد تعرفه "۳۱۰۲۱۰۰۰" و آلومینیوم با کد تعرفه "۷۶۰۱۱۰۰۰" که به طور متوسط ۲۵ درصد و ۳۷ درصد طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ کاهش یافته است، عنوان نمود.

مقایسه ارزش صادرات بدون نفت خام ایران طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل نیز رشد مثبت ۱۳.۲ درصدی را نشان می دهد. ارزش صادرات ایران به هند طی بازه مذکور حدود ۱.۸ میلیارد دلار بوده که از رقم صادرات آن در سال ۱۴۰۰ نیز بالاتر است.

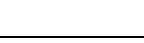
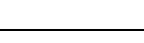
متوسط قیمت محصولات صادراتی به هند که از سال ۱۳۹۹ روند صعودی را در پیش گرفته بود نیز به روند خود ادامه داده و در سال ۱۴۰۱ به حدود ۳۹۰ دلار به ازای هر تن رسیده است. این رقم از متوسط قیمت صادرات کشور در سال ۱۴۰۱ حدود ۴۶ دلار به ازای هر تن پایین تر است. شایان ذکر است، متوسط قیمت صادرات طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ کاهش حدود ۲۰ درصدی را در مقایسه با مدت مشابه سال قبل تجربه کرده است.

۵.۵.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

۱۰ کالای عمده صادراتی ایران به هند، حدود ۶۹ درصد از کل ارزش صادرات بدون نفت خام ایران به این کشور را تشکیل می دهد. آمونیاک با کد تعرفه "۲۸۱۴۱۰۰"، قیرنفت با کد تعرفه "۲۷۱۳۲۰۰۰" و متانول با کد تعرفه "۲۹۰۵۱۱۰۰" به تنهایی ۴۶ درصد از صادرات ایران به هند را به خود اختصاص داده اند. روند ۱۰ ساله صادرات سه قلم ذکر شده تا سال ۱۴۰۱ نشان می دهد که ارزش صادرات هر سه کالاها پس از تشدید تحریمها با کاهش مواجه شده و پس از آن با کم رنگ شدن اثر تحریمها روند صعودی را تا سال ۱۴۰۱ در پیش گرفتند. متوسط قیمت صادرات آمونیاک حدود ۷۵۸ دلار به ازای تن بوده که به ترتیب حدود دو برابر و سه برابر متوسط قیمت قیرنفت (۳۶۹ دلار به ازای هر تن) و آمونیاک (۲۶۸ دلار به ازای هر تن) است.

جدول ۸. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به هند در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۸۱۴۱۰۰۰	آمونیاک بدون آب	۳۸۷	۵۱۱	۷۵۸	
۲	۲۷۱۳۲۰۰۰	قیرنفت	۳۳۴	۹۰۶	۳۶۹	
۳	۲۹۰۵۱۱۰۰	متانول	۲۴۹	۹۲۷	۲۶۸	
۴	۲۹۰۲۳۰۰۰	تولون	۹۷	۹۱	۱۰۶۶	
۵	۳۹۰۱۲۰۲۰	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	۹۵	۹۷	۹۸۶	
۶	۲۷۱۰۱۹۴۰	روغن پایه معدنی	۷۶	۱۲۶	۶۰۱	
۷	۷۲۰۳۹۰۰۰	محصولات آهنی اسفنجی، که در جای دیگر ذکر نشده، و ۹۹.۹۴٪ آهن خالص، به شکل توده، حبه و...	۶۱	۲۷۵	۲۲۳	
۸	۲۹۰۵۳۱۰۰	اتیلن گلیکول (۱ تان دی تول)	۵۹	۱۲۸	۴۶۵	
۹	۰۸۰۴۱۰۴۰	خرما مضافتی تازه یا خشک کرده	۵۹	۵۳	۱۱۱۲	
۱۰	۰۸۰۲۵۲۱۰	مغز پسته تازه یا خشک	۴۸	۴	۱۰۸۳۶	
		مجموع	۱۴۶۶	۳۱۱۸	۴۷۰	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

*نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

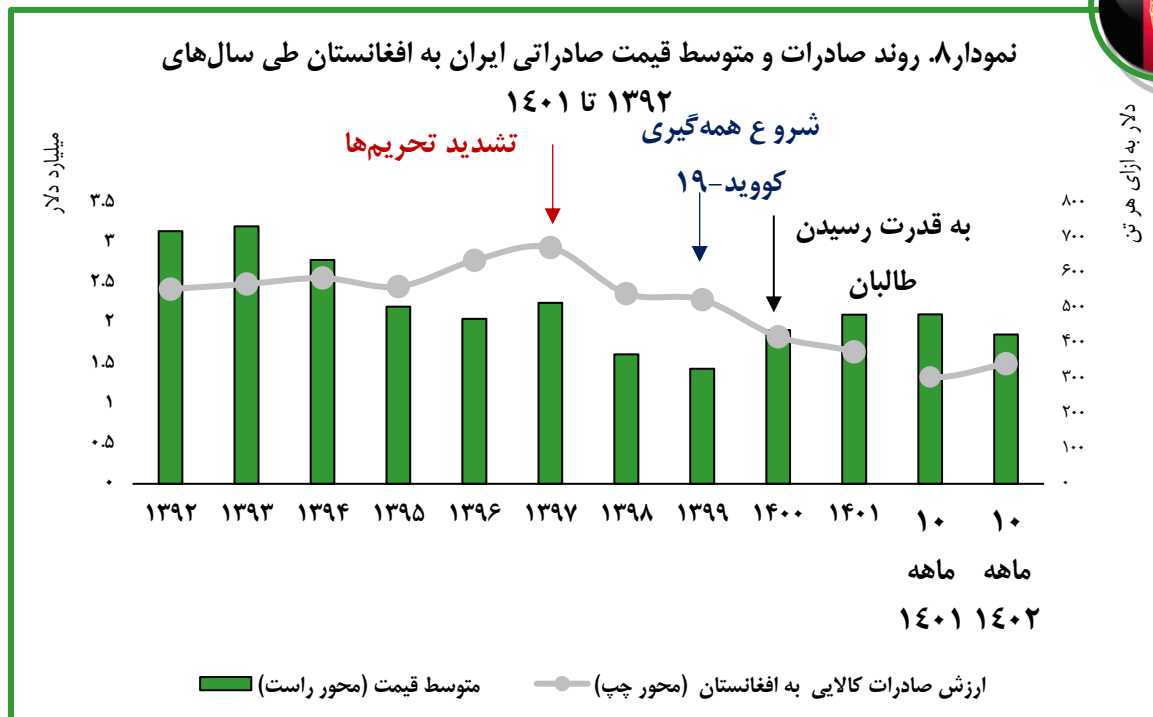
۵.۶. افغانستان

۵.۶.۱. روند صادرات

روند ۱۰ ساله صادرات ایران به افغانستان نشان می‌دهد که از سال ۱۳۹۸ صادرات به این کشور با کاهش همراه شده و در سال ۱۴۰۱ به پایین‌ترین مقدار خود طی ۱۰ سال گذشته رسیده است. متوسط رشد صادرات به این کشور طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ حدود منفی ۴ درصد بوده است. ارزش صادرات ایران به افغانستان در سال ۱۴۰۱، ۱.۶ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال گذشته حدود ۱۰ درصد کاهش یافته است. از علل اصلی کاهش صادرات افغانستان در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۳۹۲ می‌توان به کاهش صادرات دو کد تعرفه ۳۸۱۴۰۰۰۰ (حلال‌ها و رقیق‌کننده‌های آلی مرکب) و ۲۹۰۲۹۰۰۰ (سایر هیدروکربورهای حلقوی) اشاره کرد.

طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز برخلاف روند چند سال اخیر، صادرات ایران به افغانستان نسبت به مدت مشابه سال قبل با افزایش همراه بوده و حدود ۱۲ درصد رشد کرده است. شایان ذکر است، ارزش صادرات طی بازه مورد بررسی ۱.۵ میلیارد دلار بوده است. به نظر می‌رسد در صورت تداوم این شرایط، روند نزولی صادرات ایران با افغانستان تا پایان سال ۱۴۰۲ پس از ۴ سال پیاپی متوقف شود.

میانگین قیمت کالاهای صادراتی ایران به افغانستان در سال ۱۴۰۱ برای دومین سال پیاپی افزایش یافته و رقم ۴۸۲ دلار به ازای هر تن را تجربه کرده که نسبت به سال قبل حدود ۴۴ دلار به ازای هر تن افزایش یافته است. این درحالی است که طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ این رقم با کاهش حدود ۱۲ درصدی در مقایسه با ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ مواجه شده و به ۴۲۵ دلار به ازای هر تن رسیده که نشان دهنده ارزان‌تر فروختن کالاهای صادراتی به این کشور طی بازه مورد بررسی است.

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

۵.۶.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

بررسی ۱۰ کالای عمده صادراتی غیرنفتی ایران به افغانستان در سال ۱۴۰۱ نشان می دهد که ارزش صادرات این اقلام حدود ۶۴۰ میلیون دلار بوده و سهم حدود ۳۹ درصدی از ارزش کل صادرات ایران به افغانستان را به خود اختصاص داده است. میانگین قیمت ۱۰ کالای مورد بررسی حدود ۵۲۶ دلار به ازای هر تن بوده که از میانگین قیمت کل صادرات به افغانستان در سال ۱۴۰۱ بالاتر است.

مهم ترین کالاهای صادراتی ایران به افغانستان در سال ۱۴۰۱ را سایر روغن های سبک و و فرآورده ها بجز بنزین با کد تعرفه ۲۷۱۰۱۲۹۰، روغن و سایر محصولات که از تقطیر قطران های زغال سنگ در درجه حرارت زیاد بدست می آید با کد تعرفه ۲۷۰۷۹۹۰۰ و سایر هیدروکربورهای حلقوی با کد تعرفه ۲۹۰۲۹۰۰۰ تشکیل می دهد که ۲۰ درصد از ارزش صادرات ایران به افغانستان است. در میان سه کالای فوق، متوسط قیمت کد تعرفه ۲۷۱۰۱۲۹۰ با رقم ۵۷۸ دلار به ازای هر تن از سایر کالاها بیشتر است.

جدول ۹. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به افغانستان در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۰۱۲۹۰	سایر روغن های سبک و فرآورده ها بجز بنزین	۱۸۵	۳۲۱	۵۷۸	
۲	۲۷۰۷۹۹۰۰	روغن و سایر محصولات که از تقطیر قطران های زغال سنگ در درجه حرارت زیاد بدست می آید	۷۹	۱۵۲	۵۲۱	
۳	۲۹۰۲۹۰۰۰	سایر هیدروکربورهای حلقوی غیر از سیکلانیها، سیکلنیها یا سیکلوترینیک ها، بنزن، تولوئن، اکسلین ها، استیرن، اتیل بنزن، کومن	۷۸	۱۶۰	۴۹۰	
۴	۲۷۱۰۱۹۹۰	سایر فرآورده های غیر مذکور دارای ۷۰٪ وزنی یا بیشتر نفت یا روغن های معدنی قیری	۵۹	۱۰۶	۵۶۰	
۵	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۵۰	۱۵۵	۳۲۵	
۶	۵۷۰۲۹۲۰۰	کف پوش های غیرمخملی باف، از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی آماده مصرف.	۴۵	۱۴	۳۱۸۰	
۷	۰۸۰۸۱۰۰۰	سیب، تازه	۴۲	۹۵	۴۴۳	
۸	۰۷۰۲۰۰۱۰	گوجه فرنگی زراعی تازه یا سرد کرده	۴۱	۹۳	۴۴۷	
۹	۲۷۱۰۱۹۴۰	روغن پایه معدنی	۳۳	۵۳	۶۲۰	
۱۰	۲۷۱۰۱۲۱۰	بنزین	۲۶	۶۷	۳۸۰	

رشد صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	مقدار (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	شرح تعرفه	کد تعرفه	ردیف
	۵۲۶	۱۲۱۵	۶۴۰	مجموع		

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

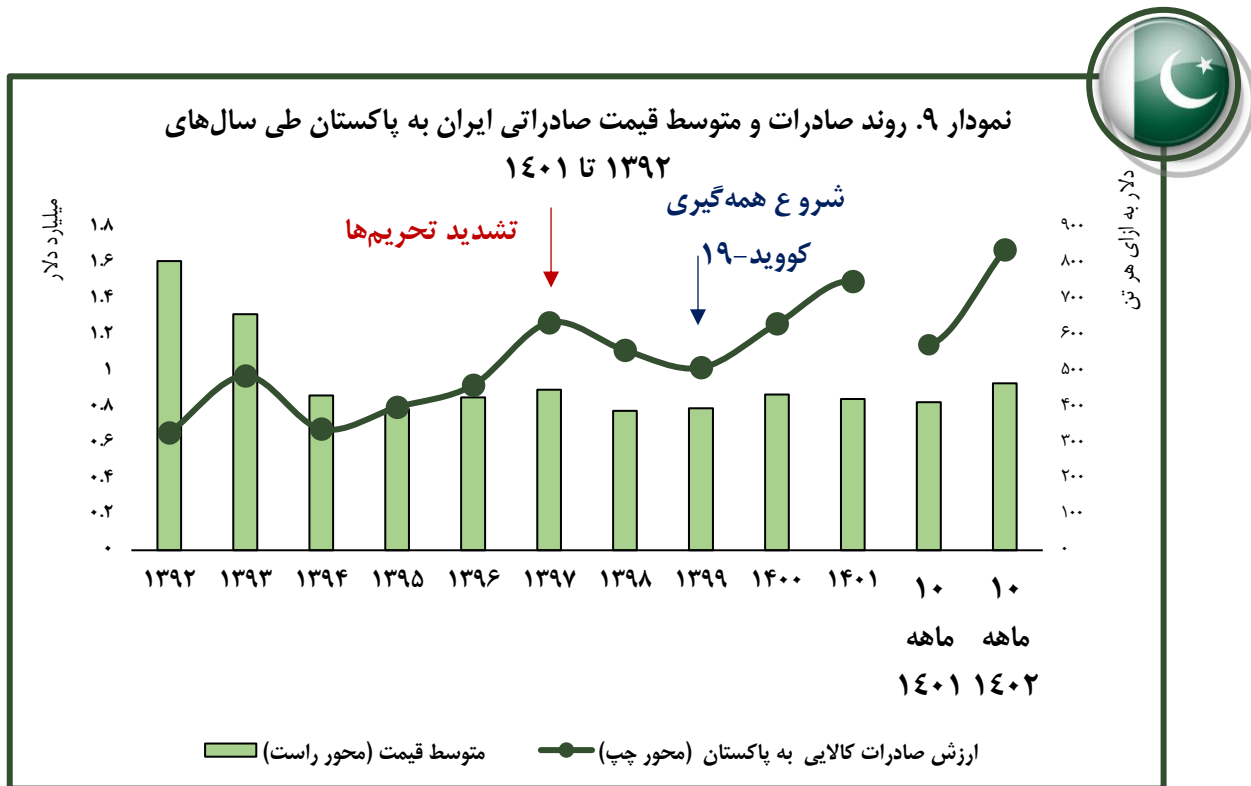
۵.۷. پاکستان

۵.۷.۱. روند صادرات

رشد ارزش صادرات ایران به پاکستان در سال ۱۴۰۱ به تداوم خود در دومین سال پیاپی ادامه داده و به حدود ۱.۵ میلیارد دلار رسیده است. بررسی متوسط رشد صادرات بدون نفت خام به این کشور نیز طی ۱۰ سال مورد بررسی رقم ۹ درصد را نشان می‌دهد. از دلایل عمده افزایش صادرات ایران به پاکستان می‌توان به افزایش صادرات دو کد تعرفه "۲۷۱۱۱۹۹۰" (سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گاز) و ۰۴۰۲۱۰۲۰ (شیر خشک صنعتی از گاو) اشاره نمود.

نکته قابل توجه در خصوص صادرات به پاکستان، رقم صادرات به این کشور طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ بوده به گونه‌ای که این رقم از کل ارزش صادرات به پاکستان طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ نیز بیشتر است. طی این مدت حدود ۱.۷ میلیارد دلار اقلام غیرنفتی به پاکستان صادر شده است. افزایش صادرات سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای، سایر روغن‌های سبک و فرآورده‌ها بجز بنزین و شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده از مهم‌ترین دلایل افزایش صادرات به پاکستان طی بازه مذکور بوده است.

متوسط قیمت اقلام صادراتی به پاکستان نیز در سال ۱۴۰۱ با کاهش همراه شده و به ۴۲۱ دلار به ازای هر تن رسیده که نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۶ درصد کاهش یافته است. شایان ذکر است، علی‌رغم کاهش متوسط قیمت صادرات به پاکستان در سال ۱۴۰۱، طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ این رقم (۴۶۵ دلار به ازای هر تن) نه تنها نسبت به ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ با افزایش همراه بوده، بلکه رقم آن از متوسط قیمت کالاهایی صادراتی طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ نیز بیشتر است.

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

۵.۷.۲. مهم ترین کالاهای صادرات

۱۰ قلم عمده صادراتی ایران به پاکستان در سال ۱۴۰۱ ارزشی بالغ بر ۷۸۹ میلیون دلار داشته است و حدود ۵۳ درصد از کل ارزش صادرات به این کشور را شامل می‌شود. متوسط قیمت صادرات اقلام مذکور نیز ۴۵۲ دلار به ازای هر تن بوده که از متوسط قیمت کل صادرات ایران به پاکستان بالاتر است. حدود ۱۵ درصد از ارزش صادرات ایران به پاکستان در سال ۱۴۰۱ به ارزش ۲۲۴ میلیون دلار مربوط به صادرات سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل با کد تعرفه ۲۷۱۱۱۹۹۰ بوده و پس از آن نیز قیر نفت و شیرخشک صنعتی از گاو به ترتیب به ارزش ۱۴۹ میلیون دلار و ۱۳۵ دلار، مهم‌ترین کالاهای صادراتی ایران به پاکستان در سال ۱۴۰۱ بوده‌اند. متوسط قیمت صادرات سه قلم مذکور در سال ۱۴۰۱ نیز به ترتیب ارقام ۳۲۵ دلار به ازای هر تن، ۳۶۱ دلار به ازای هر تن و ۲۶۲۵ دلار به ازای هر تن بوده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد روند ۱۰ ساله صادرات ۱۰ قلم عمده صادراتی ایران به پاکستان به جز دو کد تعرفه ۲۷۱۱۱۹۹۰ و ۰۷۰۲۰۰۱۰ طی دو سال گذشته روند رو به رشدی بوده است.

جدول ۱۰.۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به پاکستان در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۱۱۹۹۰	سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل مایع شده غیر مذکور در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۲۲۴	۶۹۰	۳۲۵	
۲	۲۷۱۳۲۰۰۰	قیرنفت	۱۴۹	۴۱۳	۳۶۱	
۳	۰۴۰۲۱۰۲۰	شیر خشک صنعتی از گاو که میزان مواد چرب آن بیشتر از ۵/۱ درصد وزنی نباشد غیر از مذکور در جای دیگر	۱۳۵	۵۱	۲۶۲۵	
۴	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۶۵	۲۰۲	۳۲۴	
۵	۲۷۰۷۹۹۰۰	روغن و سایر محصولات که از تقطیر قطران های زغال سنگ در درجه حرارت زیاد بدست می آید و محصولات مشابه که دران اجزاء تشکیل دهنده بودار از لحاظ وزن بر اجزاء بی بو فزونی داشته باشد غیر مذکور و غیر مشمول در جای دیگر	۵۵	۱۱۹	۴۶۴	
۶	۳۹۲۳۲۹۹۰	سایر غیر از ردیف های مشمول ۳۹۲۳۲۹۱۰ لغایت	۳۳	۲۸	۱۱۹۸	
۷	۲۷۱۱۱۳۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۲	۶۲	۵۲۴	
۸	۷۲۱۴۲۰۰۰	میله های آهنی یافولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل یافتگیهای حاصل از نورد	۳۲	۵۹	۵۴۸	
۹	۰۷۰۲۰۰۱۰	گوجه فرنگی زراعی تازه یا سرد کرده	۳۱	۷۰	۴۴۹	
۱۰	۰۸۰۴۱۰۶۰	خرما زاهدی تازه یا خشک کرده	۳۱	۵۱	۶۰۰	

رند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	مقدار (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	شرح تعرفه	کد تعرفه	ردیف
	۴۵۲	۱۷۴۴	۷۸۹	مجموع		

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

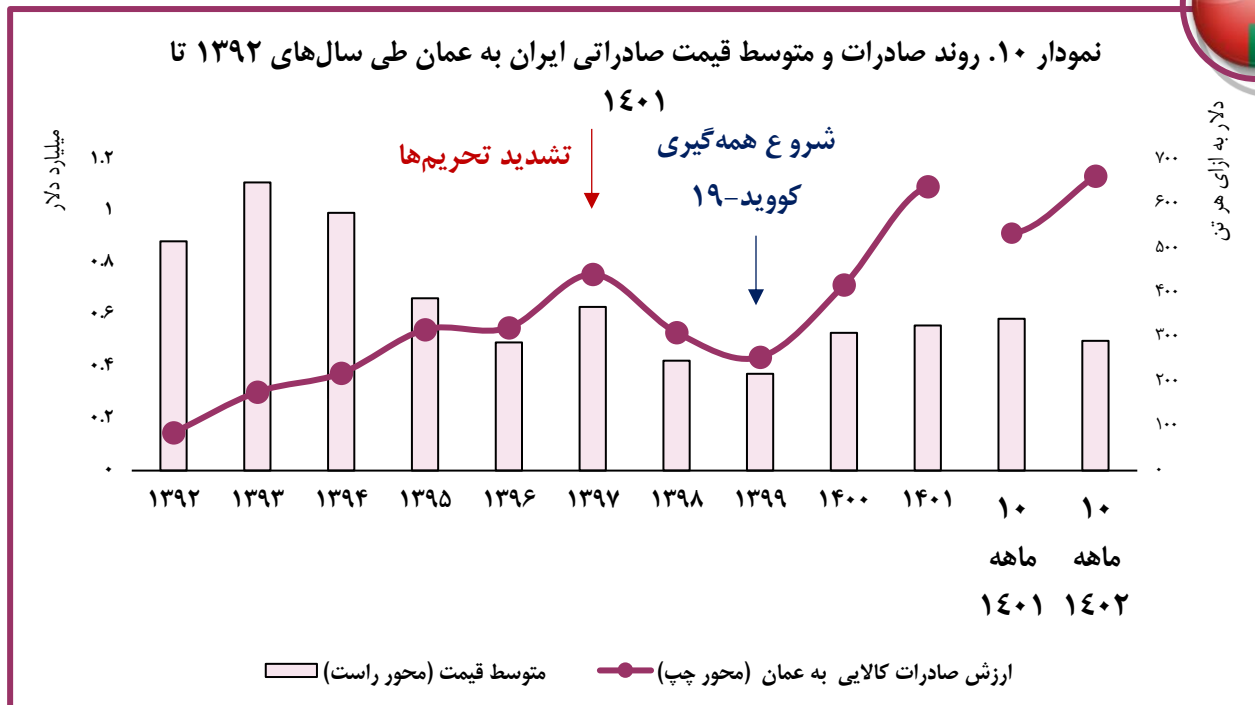
* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است.

۵.۸. عمان

۵.۸.۱. روند صادرات

روند صادرات ایران به عمان الگوی تقریباً مشابهی به صادرات ایران به پاکستان دارد و در سال ۱۴۰۱ به بالاترین مقدار خود طی ۱۰ سال گذشته رسیده است. متوسط رشد صادرات به عمان طی ۱۰ سال گذشته ۲۲.۳ درصد بوده که رقم رشد بالایی نسبت به سایر ۱۰ مقصد عمده صادراتی ایران محسوب می‌شود. ارزش صادرات به این کشور در سال ۱۴۰۱ با افزایش حدود ۵۳ درصدی به ۱.۱ میلیارد دلار رسیده است. افزایش صادرات قیرنفت با کد تعرفه ۲۷۱۳۲۰۰ و شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج با کد تعرفه ۷۲۰۶۱۰۰۰ موثرترین نقش را در افزایش صادرات ایران به عمان در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۳۹۲ داشته است. طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز صادرات ایران به عمان با افزایش ۲۴ درصدی همراه بوده و به رقم ۱.۱۴ میلیارد دلار رسیده که این رقم بالاترین رقم صادرات غیرنفتی ایران به عمان طی ۱۰ سال گذشته بوده است. در مورد افزایش صادرات طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل نیز افزایش ارزش صادرات قیرنفت و شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج به ترتیب با مشارکت ۲۴.۶ واحد درصد و ۸ واحد درصد عامل مسلط بر افزایش صادرات به این کشور است.

متوسط قیمت صادرات به عمان اگرچه در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۱۶ دلار به ازای هر تن افزایش یافته، این رقم طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ با کاهش حدود ۱۵ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل مواجه شده است؛ این در حالی است که ارزش صادرات ایران به عمان طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ طی ۱۰ سال گذشته بی سابقه بوده است و در واقع صادرات به این کشور ارزاتر از گذشته صورت پذیرفته است.

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

۵.۸.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

مجموع صادرات ۱۰ کالای عمده صادراتی به عمان در سال ۱۴۰۱ حدود ۸۴۴ میلیون دلار بوده که معادل ۷۷ درصد از کل ارزش صادرات به این کشور است. متوسط قیمت صادراتی اقلام مذکور نیز در سال ۱۴۰۱ حدود ۳۸۹ دلار به ازای هر تن بوده که از متوسط قیمت کل صادرات به عمان بالاتر بوده است. همانطور که پیشتر نیز اشاره شد دلیل اصلی افزایش صادرات به عمان رشد صادرات دو کد تعرفه ۲۷۱۳۲۰۰۰ (قیرنفت) و ۷۲۰۶۱۰۰۰ (شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج) بوده که بیش از نیمی از صادرات ایران به عمان را در سال ۱۴۰۱ تشکیل می دهند (۵۲ درصد). روند ارزش صادرات دو کالای مذکور نیز طی ۱۰ سال منتهی به سال ۱۴۰۱ به خوبی نشان دهنده رشد صادرات آنها است به طوری که در سال ۱۴۰۱ صادرات این اقلام به بالاترین میزان خود طی مدت مذکور رسیده است. متوسط قیمت قیر نفت و شمش از آهن و فولاد نیز در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۳۸۱ دلار به ازای هر تن و ۵۱۸ دلار به ازای هر تن بوده است.

جدول ۱۰.۱۱ کالاهای صادراتی مهم ایران به عمان در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۲۷۱۳۲۰۰۰	قیرنفت	۳۳۵	۸۷۹	۳۸۱	
۲	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۲۳۲	۴۴۹	۵۱۸	
۳	۷۲۰۷۱۹۰۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیر ممزوج دارای کمتر از ۲۵٪ کربن، که در جای دیگر ذکر نشده.	۶۷	۱۴۱	۴۷۷	
۴	۷۲۰۳۱۰۰۰	محصولات آهنی حاصل از احیاء مستقیم کلوخه های معدنی آهن؛ به شکل توده، گلوله و حبه و اشکال همانند	۴۹	۲۵۱	۱۹۴	
۵	۷۲۰۷۱۱۹۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیر ممزوج با سطح مقطع مربع یا مستطیل که اندازه پهنای آن کمتر از دو برابر ضخامت آن باشد با ضخامت بیش از ۲۰۰ میلی متر	۴۳	۸۶	۵۰۲	
۶	۲۸۱۴۱۰۰۰	آمونیاک بدون آب	۳۲	۴۰	۷۸۱	
۷	۲۶۰۱۱۲۰۰	سنگ آهن بهم فشرده شده و کنسانتره های آن به غیر از پیریت های آهن تفته شده	۳۰	۲۴۷	۱۲۱	
۸	۳۱۰۲۱۰۰۰	اوره حتی به صورت محلول در آب	۲۲	۳۰	۷۲۳	
۹	۲۷۱۰۱۹۹۰	سایر فرآورده های غیر مذکور دارای ۷۰٪ وزنی یا بیشتر نفت یا روغن های معدنی قیری	۱۹	۲۵	۷۵۶	
۱۰	۲۷۱۱۱۳۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۱۶	۲۲	۷۴۰	
		مجموع	۸۴۴	۲۱۶۹	۳۸۹	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر

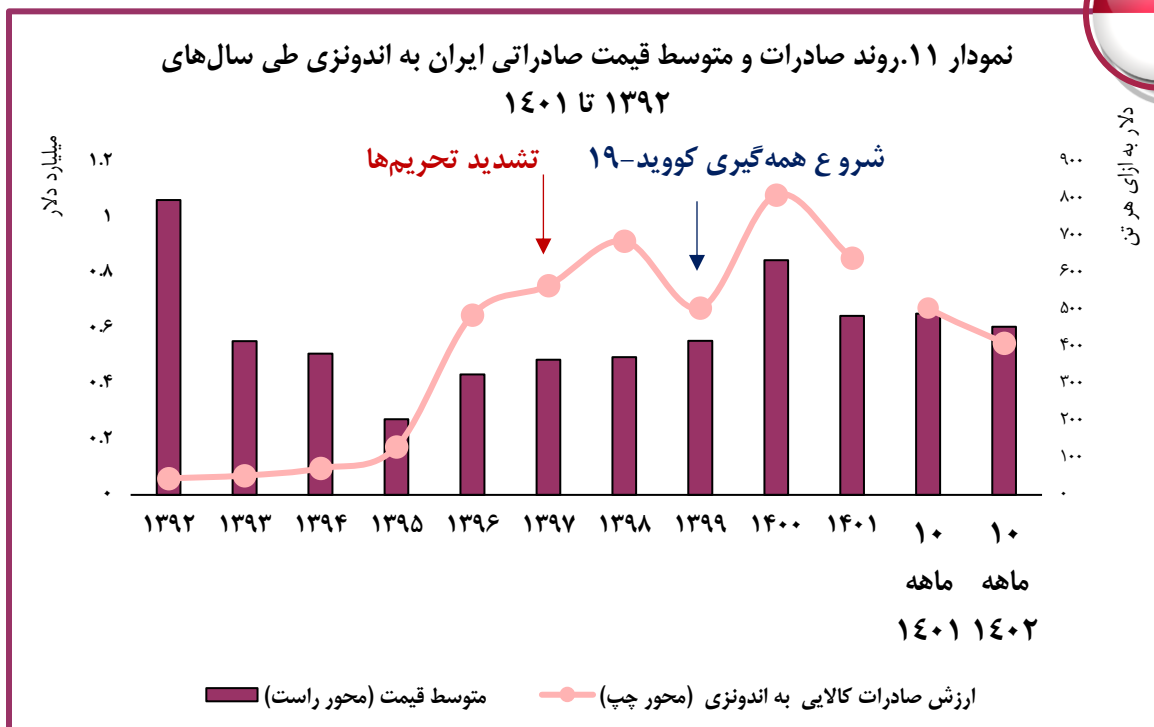
نشده است

۵.۹. اندونزی

۵.۹.۱. روند صادرات

بررسی های انجام شده نشان می دهد که میانگین رشد صادرات غیرنفتی ایران به اندونزی طی ۱۰ سال گذشته حدود ۳۱ درصد بوده است. روند صادرات به این کشور که از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ افزایشی بوده؛ اگرچه در سال ۱۳۹۹ با کاهش همراه شده مجدداً در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته و به بالاترین میزان خود طی ۱۰ سال گذشته است. در سال ۱۴۰۱ نیز صادرات ایران به اندونزی به ۸۵۳ میلیون دلار رسیده که نسبت به سال قبل کاهش حدود ۲۱ درصدی را تجربه کرده است. به طور کلی با توجه به افزایش میانگین صادرات به اندونزی، افزایش صادرات انواع محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرمزوج دلیل اصلی افزایش صادرات به اندونزی در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۳۹۲ بوده است. طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز ارزش صادرات ایران به اندونزی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل با کاهش حدود ۱۹ درصدی همراه شده و به ۵۴۷ میلیون دلار رسیده است. در صورت تداوم این روند تا پایان سال ۱۴۰۲، به نظر می رسد ارزش صادرات ایران به اندونزی برای دومین سال پیاپی به روند نزولی خود ادامه دهد.

متوسط قیمت صادراتی ایران به اندونزی نیز هم جهت با روند کاهشی ارزش صادرات آن در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته و حدود ۴۸۳ دلار به ازای هر تن بوده است. طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز متوسط قیمت صادرات به این کشور نسبت به مدت مشابه سال قبل ۷.۳ درصد، معادل ۳۶ دلار به ازای هر تن، کاهش یافته و ۴۵۴ دلار به ازای هر تن بوده است.

۵.۹.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

ارزش صادرات ۱۰ قلم عمده صادراتی ایران به اندونزی در سال ۱۴۰۱ حدود ۸۴۷ میلیون دلار بوده که سهمی معادل ۹۹ درصد ارزش کل صادرات ایران به این کشور را تشکیل می دهد که همانطور که از جدول ۱۲ مشخص است، انواع محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج (کدهای تعرفه ۷۲۰۷۱۲۹۰، ۷۲۰۷۱۹۰۰ و ۷۲۰۷۱۱۹۰) با سهم ۷۶ درصدی، عمده اقلام صادراتی به اندونزی در سال ۱۴۰۱ هستند. متوسط قیمت صادرات این اقلام نیز در سال ۱۴۰۱ با توجه به نوع آن از ۴۸۱ دلار به ازای هر تن تا ۵۱۳ دلار به ازای هر تن متغیر بوده است. نکته قابل توجه در خصوص صادرات انواع محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج به اندونزی، مقایسه روند ۱۰ ساله ارزش آن است که نشان می دهد علی رغم اینکه دو کد تعرفه از سه کد تعرفه طی چند سال اخیر با کاهش همراه بوده، همچنان این اقلام مهم ترین اقلام صادراتی ایران به اندونزی هستند.

جدول ۱۲. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به اندونزی در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۷۲۰۷۱۲۹۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج با سطح مقطع عرضی مربع مستطیل (بجز مربع) با ضخامت بیش از ۲۰۰ میلیمتر دارای کمتر از ۰.۲۵٪ وزنی کربن	۳۶۲	۷۵۱	۴۸۲	
۲	۷۲۰۷۱۹۰۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیرممزوج دارای کمتر از ۰.۲۵٪ کربن، که در جای دیگر ذکر نشده.	۱۹۷	۴۰۹	۴۸۱	
۳	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۱۳۹	۲۶۷	۵۱۹	
۴	۷۲۰۷۱۱۹۰	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیرممزوج با سطح مقطع مربع یا مستطیل که اندازه پهنای آن کمتر از دو برابر ضخامت آن باشد با ضخامت بیش از ۲۰۰ میلی متر	۹۲	۱۷۹	۵۱۳	
۵	۲۷۱۳۲۰۰۰	قیرنفت	۲۸	۷۷	۳۶۵	
۶	۷۲۲۴۱۰۹۰	سایر	۲۲	۳۸	۵۷۳	

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۷	۲۸۰۳۰۰۰۰	کربن (دوده کربن و سایر اشکال کربن که در جای دیگر گفته نشده و مشمول شماره دیگر تعرفه نشده باشد).	۴	۵	۹۱۵	
۸	۲۸۳۶۲۰۰۰	کربنات دی سدیم	۲	۱۲	۱۴۷	
۹	۰۸۰۴۱۰۱۰	خرما استعمران تازه یا خشک کرده	۱	۳	۴۴۴	
۱۰	۷۹۰۱۱۲۱۰	روی غیرمزوج محتوی ۹۹/۹۵ تا ۹۹/۹۹٪ وزنی به صورت کارنشده	۱	۰.۴	۲۹۶۴	
		مجموع	۸۴۷	۱۷۴۲	۴۸۷	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

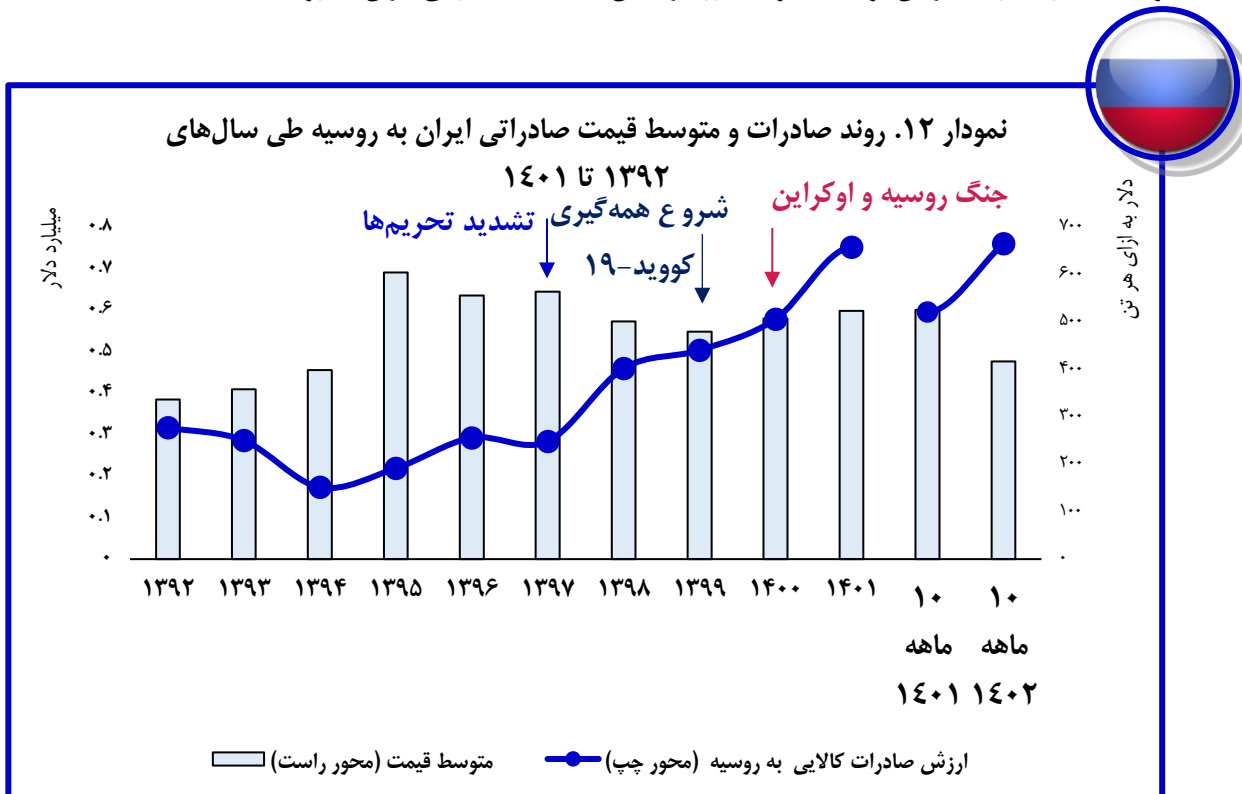
۵.۱۰. روسیه

۵.۱۰.۱. روند صادرات

متوسط رشد صادرات به روسیه طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱، ۹ درصد بوده و تحت تاثیر عوامل مختلفی طی سالهای اخیر قرار گرفته است که از جمله آنها می توان به آغاز جنگ روسیه و اوکراین در سال ۱۴۰۰ اشاره نمود. شایان ذکر است، پس از آغاز این جنگ، سرعت صادرات ایران به روسیه با افزایش مواجه شده است. در سال ۱۴۰۱ ارزش صادرات غیرنفتی ایران به روسیه ۷۵۱ میلیون دلار بوده که حدود ۳۰ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ رشد کرده است. از عمده دلایل افزایش صادرات ایران به روسیه در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ را می توان افزایش صادرات سایر اجزاء و قطعات توربوجت ها یا توربوپراپلرها با کد تعرفه ۸۴۱۱۹۹۹۰ اشاره نمود. طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ نیز ارزش صادرات غیرنفتی ایران به روسیه حدود ۷۶۰ میلیون دلار (رشد ۲۸ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل) بوده که این رقم بیشترین میزان ارزش صادرات به این کشور طی ۱۰ سال اخیر بوده است.

میانگین قیمت صادراتی ایران به روسیه نیز که طی ۱۰ سال گذشته با فرازونشیب هایی همراه بوده؛ اگرچه در سال ۱۴۰۱ با افزایش ۳.۱ درصدی همراه بوده و به ۵۲۳ دلار به ازای هر تن رسیده است، طی ۱۰ ماهه ۱۴۰۲ با وجود افزایش ارزش

صادرات و رسیدن آن به بالاترین رقم طی ۱۰ سال گذشته، با کاهش ۲۱ درصدی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل همراه شده و ۴۱۷ دلار به ازای هر تن بوده که گویای ارزانتر شدن کالاهای صادراتی ایران به روسیه است.

۵.۱۰.۲. مهم ترین کالاهای صادراتی

در سال ۱۴۰۱، ۱۰ کالای عمده صادراتی به روسیه ارزشی معادل ۳۶۱ میلیون دلار داشته‌اند که ۴۸ درصد از ارزش صادرات ایران به روسیه را تشکیل می‌دهد. متوسط قیمت صادراتی ۱۰ کالای مذکور نیز حدود ۱۱۰۶ دلار به ازای هر تن بوده که با اختلاف بالاتر از کل متوسط قیمت صادراتی به روسیه محسوب می‌شود و دلیل آن نیز بالا بودن قیمت اجزاء و قطعات توربوجت‌ها یا توربوپراپلرها است. عمده کالاهای غیرنفتی صادراتی ایران به روسیه را سایر اجزاء و قطعات توربوجت‌ها یا توربوپراپلرها با کد تعرفه ۸۴۱۱۹۹۹۰ و انواع میگو با کد تعرفه ۰۳۰۶۱۷۰۰ تشکیل می‌دهند که به ترتیب ارزش صادرات آنها معادل ۶۸ میلیون دلار و ۵۸ میلیون دلار بوده است. روند صادرات دو قلم مذکور نیز طی ۱۰ سال گذشته نشان می‌دهد که صادرات آنها به روسیه طی دو سال گذشته با شیب بیشتری افزایش یافته است.

جدول ۱۲. ۱۰ کالاهای صادراتی مهم ایران به اندونزی در سال ۱۴۰۱ و روند صادرات آنها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزارتن)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	روند صادرات ۱۰ ساله منتهی به سال ۱۴۰۱
۱	۸۴۱۹۹۹۰	سایر اجزاء و قطعات توربوجت ها یا توربوپراپرها غیر از پره های ثابت و متحرک توربین گازی	۶۸	۲	۴۰۸۱۲	
۲	۰۳۰۶۱۷۰۰	سایر انواع میگو	۵۸	۱۷	۳۳۹۱	
۳	۰۸۱۰۵۰۰۰	کیوی، تازه	۵۳	۹۰	۵۸۶	
۴	۰۸۰۲۵۱۰۰	پسته ها با پوست تازه یا خشک	۴۵	۷	۶۱۶۵	
۵	۰۷۰۹۶۰۰۰	فلفل فرنگی از نوع زرشخ ذسرخ یا حش زخزنته	۳۵	۷۸	۴۴۵	
۶	۵۵۰۳۲۰۰۰	الیاف سنتتیک غیر یکسره، از پلی استر، حلاجی نشده، شانه نرده یا برای نخ رسی عمل اوری نشده	۲۵	۳۰	۸۳۳	
۷	۳۹۰۳۱۹۱۰	پلی استیرن غیر قابل انبساط معمولی	۲۲	۱۶	۱۳۷۸	
۸	۰۸۰۷۱۱۰۰	هندوانه، تازه	۲۲	۴۱	۵۳۴	
۹	۰۸۰۶۲۰۳۰	تیزابی بی دانه (انگور خشک کرده)	۱۹	۱۲	۱۵۶۲	
۱۰	۲۹۰۵۳۱۰۰	ایتیلن گلیکول (اتان دی تول)	۱۵	۳۳.۵	۴۴۲	
		مجموع	۳۶۱	۳۲۷	۱۱۰۶	

منبع: گمرک و محاسبات کارشناسی

* نکته: اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۴ به تفکیک کد تعرفه موجود نبوده و اطلاعات مربوط به صادرات کالاهای ذیل فصل ۲۷ در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ توسط گمرک محرمانه تلقی شده و منتشر نشده است

۶. جمع بندی

بررسی وضعیت صادرات غیرنفتی ایران طی ۱۰ سال گذشته نشان می دهد این بخش با چالش های متعددی روبه رو بوده است. وابستگی درآمد صادراتی ایران به دو کشور چین و عراق (بیش از ۵۰٪ از کل صادرات)، عدم متنوع سازی مقاصد هدف، درجه بالای ماندگاری در تعداد محدودی بازار هدف و تمرکز بر صادرات کالاهای اولیه (محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی) از جمله این چالش ها هستند.

علاوه بر این، به نظر می رسد طی یک دهه اخیر، علیرغم توان مزیت رقابتی ایران در برخی محصولات صادراتی، سهم بازار کشور در برخی مقاصد هدف به طور قابل توجهی کاهش یافته است. از جمله این بازارها می توان به هند اشاره کرد. واکاوی دلایل کاهش سهم بازار ایران در این کشورها می تواند مبنایی برای سیاست گذاری های آتی قرار گیرد.

بررسی مقاصد عمده صادراتی کشور طی یک دهه گذشته نشان می دهد علیرغم افزایش ارزش صادراتی به برخی کشورها، متوسط قیمت صادراتی به آنها با کاهش همراه بوده است؛ بدین معنا که افزایش ارزش صادرات از محل رشد مقداری صادرات بوده است؛ نه از محل افزایش قیمت واحد صادراتی. بنابراین، لازم است به منظور افزایش توان رقابت پذیری در این بازارها، در خصوص صادرات محصولات با افزایش افزوده بالاتر امکان سنجی صورت گیرد.

طبیعتاً، نرخ بالای تمرکز صادرات بر تعداد معدودی کالا و عدم تنوع بازارهای هدف، آسیب پذیری صادرات کشور را در بلندمدت از منظر افزایش ریسک از دست دادن بازار یک محصول افزایش خواهد داد. متنوع سازی بازارهای هدف از طریق ایجاد بازارهای جدید، مستلزم بررسی بازارهای جایگزین، از طریق شناسایی کالاهای ایرانی دارای مزیت نسبی و نیازهای وارداتی سایر کشورهاست. در خصوص متنوع سازی محصولات صادراتی نیز افزایش توان رقابت پذیری محصولات صادراتی از طریق بهینه سازی قیمت تمام شده و ارتقای کیفیت محصولات صادراتی می تواند در مسیر توسعه صادرات غیرنفتی و پایداری دسترسی به بازارهای جهانی راهگشا باشد.